

Valstybinio audito ataskaita

DĖL 2013 METŲ VALSTYBINIO
SOCIALINIO DRAUDIMO FONDO
FINANSINIO (TEISĖTUMO) AUDITO
REZULTATŲ

2014 m. rugsėjo 8 d. Nr. FA-P-10-5-49

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.vkontrole.lt

TURINYS

<u>IŽANGA</u>	<u>3</u>
<u>AUDITO APIMTIS IR METODAI</u>	<u>4</u>
<u>PASTEBĖJIMAI, IŠVADOS, REKOMENDACIJOS</u>	<u>5</u>
<u>1. Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetas: pajamos ir išlaidos</u>	<u>5</u>
1.1. Dėl nedarbo socialinio draudimo išlaidų	7
1.2. Dėl motinystės (tėvystės) išmokų	13
1.3. Dėl administravimo sąnaudų kompensavimo už pavestų funkcijų vykdymą	16
<u>2. Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimas</u>	<u>21</u>
2.1. Dėl VSDF turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo	21
2.2. Dėl VSDF administravimo išlaidų	24
2.2.1. Dėl išmokų mokėjimo išlaidų	24
2.2.2. Dėl fondo lėšų naudojimo ne socialinio draudimo administravimo tikslais	25
2.2.3. Dėl Kauno skyriaus patalpų Jonavoje remonto darbų	26
2.2.4. Dėl kompiuterinės įrangos įsigijimo sutarties vykdymo	28
2.2.5. Dėl nepanaudotų lėšų likučio išlaidų sąmatos	30
<u>3. Konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinys</u>	<u>31</u>
3.1. Dėl pajamų ir sąnaudų apskaitos kaupimo principu	31
3.2. Dėl gautinų sumų nuvertėjimo	34
3.3. Dėl pajamų iš valstybės biudžeto apskaitos	35
<u>4. Biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinys</u>	<u>36</u>
4.1. Dėl ankstesnių laikotarpių klaidų taisymo	36
4.2. Dėl pajamų ir išlaidų pripažinimo laikotarpio	37
4.3. Dėl neištaisyty biudžeto vykdymo apskaitos klaidų	38
<u>REKOMENDACIJOS</u>	<u>40</u>
<u>PRIEDAI</u>	<u>42</u>

ĮŽANGA

Audito tikslas – įvertinti 2013 metų konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinio duomenis ir pareikšti nepriklausomą nuomonę; įvertinti fondo lėšų ir turto valdymo, naudojimo ir disponavimo jais teisėtumą ir pareikšti nepriklausomą nuomonę.

Audituojamas subjektas – Valstybinio socialinio draudimo fondas (Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos), Konstitucijos pr. 12, 09308 Vilnius.

Audituojamas laikotarpis – 2013 metai.

Valstybinio socialinio draudimo įstatyme¹ nustatyta, kad Valstybinio socialinio draudimo fondas – centralizuoti tiksliniai finansiniai ir materialiniai ištekliai, kurie įtraukiami į apskaitą nuo valstybės ir savivaldybių biudžetų atskirtame Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžete ir naudojami valstybiniam socialiniam pensijų, ligos ir motinystės, nedarbo, nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų draudimui finansuoti, valdyti ir administruoti. Fondo veiklą ir pagrindinius jo valdymo principus reglamentuoja Valstybinio socialinio draudimo ir Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sandaros įstatymai, kiti teisės aktai, reglamentuojantys socialinio draudimo ir fondo veiklos sritis.

Fondo biudžetas kasmet tvirtinamas rodiklių patvirtinimo įstatymu. Pagrindinę fondo lėšų dalį sudaro apdraustųjų asmenų ir jų draudėjų mokamos įstatymų nustatyto dydžio valstybinio socialinio draudimo įmokos. Taip pat fondo pajamas sudaro baudos, delspinigiai, palūkanos, veiklos pajamos ir asignavimai iš valstybės biudžeto ir kitų valstybės piniginių išteklių. Didžiausią fondo išlaidų dalį sudaro įstatymų nustatytos socialinio draudimo išmokos, lėšų skiriama užimtumo rėmimui, fondo veiklos administravimui, dalis įmokų pervedama į pensijų fondus. Einamiesiems įsipareigojimams vykdyti trūkstama lėšų dalis dengiama ilgalaikėmis ir trumpalaikėmis paskolomis.

Fondą administruoja Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, fondo valdybos teritoriniai skyriai, ir kitos fondo valdybos įstaigos. Fondo valdymo sistemoje dalyvauja Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, koordinuojanti socialinį draudimą ir jo strategines kryptis, rengianti teisės aktų projektus socialinio draudimo politikos srityje, kontroliuojanti fondo valdybos veiklą, vykdanči kitas šios srities funkcijas; fondo taryba, nagrinėjanti ir priimanti sprendimus socialinio draudimo politikos įgyvendinimo klausimais.

Remiantis Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymu², Valstybinio socialinio draudimo fondas yra išteklių fondas, kuris laikomas atskiru viešojo sektoriaus subjektu. Fondo buhalterinę apskaitą tvarko ir konsoliduotųjų ataskaitų rinkinius rengia fondo valdyba. Audituojamu laikotarpiu fondo valdybai vadovavo direktorius Mindaugas Sinkevičius, fondo lėšų apskaitą tvarkė ir konsoliduotąsias ataskaitas rengė fondo finansų ir apskaitos skyriaus vedėjo funkcijas vykdanči šio skyriaus vedėjo pavaduotoja Rimutė Taminskienė.

Valstybinio audito ataskaitoje pateikiami tik audito metu atlikti ir nustatyti dalykai, o nepriklausoma nuomonė dėl 2013 metų konsoliduotųjų ataskaitų rinkinio duomenų, fondo lėšų ir turto valdymo, naudojimo ir disponavimo jais teisėtumo ir jų naudojimo įstatymų nustatytiems tikslams pareiškiami valstybinio audito išvadoje.

¹ Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymas, 1991-05-21 Nr. I-1336, 2 str. 12 d.

² Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymas, 2007-06-26 Nr. X-1212 (2013-12-03 įstatymo Nr. XII-637 redakcija), 2 str. 19 d., 2 str. 22 d. 11 p.

AUDITO APIMTIS IR METODAI

Finansinis (teisėtumo) auditas atliktas pagal Valstybinio audito reikalavimus, Tarptautinius audito standartus ir Tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus, siekiant gauti pakankamą užtikrinimą, kad konsoliduotosiose finansinėse ir biudžeto vykdymo ataskaitose nėra reikšmingų iškraipymų, o fondo lėšos ir turtas valdomi, naudojami ir disponuojama jais teisėtai. Visiškai užtikrinimas neįmanomas dėl audito apribojimų ir to fakto, kad netikrinome visų (100 proc.) ūkinių operacijų, ūkinių įvykių ir sudarytų sandorių. Audito metu buvo atlikta išsami rizikos analizė, apskaitos ir vidaus kontrolės sistemų tyrimas. Audito procedūros buvo atliktos svarbiausiose audito srityse, atrinkus audito pavyzdžius, kurie geriausiai reprezentavo visumą.

Audito metu vertinome Valstybinio socialinio draudimo fondo 2013 metų konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinio duomenis.

Dėl konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinio

Konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinį sudarė: Finansinės būklės, Veiklos rezultatų, Pinigų srautų ir Grynojo turto pokyčių ataskaitos bei finansinių ataskaitų aiškinamasis raštas, parengti pagal 2013 m. gruodžio 31 d. duomenis.

Finansinės būklės ataskaitoje 2013 m. pradžioje turto ir atitinkamai finansavimo sumų, įsipareigojimų ir grynojo turto likutis iš viso buvo 1 148 128,4 tūkst. Lt, pabaigoje – 1 223 410,0 tūkst. Lt.

Dėl konsoliduotųjų biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinio

2013 m. biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinį sudarė Konsoliduotoji fondo biudžeto pajamų ir išlaidų ataskaita, Konsoliduotoji 2013 m. pinigų įplaukų ir išlaidų ataskaita, Biudžeto vykdymo aiškinamasis raštas, parengti pagal 2013 m. gruodžio 31 d. duomenis.

Valstybinio socialinio draudimo fondo (toliau – VSDF) 2013 metų konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkiniai sudaryti fondo valdybos ir 12 jai pavaldžių biudžetinių įstaigų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų pagrindu.

Dėl lėšų ir turto valdymo, naudojimo ir disponavimo jais teisėtumo

Audituojamame subjekte vertinome 2013 m. fondo lėšų ir turto valdymo, naudojimo, disponavimo jais teisėtumą ir jų naudojimą įstatymų nustatytiems tikslams. Remdamiesi rizikos analize ir įvertinę veiksnius, turinčius įtakos audito sritims, atlikome:

- pajamų srities audito procedūras: vertinome pajamų surinkimą;
- išlaidų srities audito procedūras: vertinome, kaip laikytasi teisės akty:
 - mokant socialinio draudimo išmokas;
 - pervedant socialinio draudimo lėšas į kitus fondus;
 - vykdant prekių / paslaugų pirkimus;
 - apskaičiuojant ir mokant darbo užmokestį;
 - sudarant einamaisiais metais veikloje nepanaudotų lėšų likučio sąmatą;
 - naudojant išmokoms mokėti ir administravimo įstaigų veiklai vykdyti skirtas lėšas;
- turto audito procedūras: vertinome inventorizacijos atlikimą, turto įsigijimo, nuomos, perdavimo, nurašymo teisėtumą.

Teisės aktai, kuriais vadovaujantis atliktos fondo lėšų ir turto valdymo, naudojimo, disponavimo jais teisėtumo vertinimo procedūros, pateikti 1 priede.

Vertindami, kaip laikomasi teisės akty ar kitų dokumentų reikalavimų, atsižvelgėme į reikalavimų nesilaikymo priežastis ir įvertinome galimas teisės akty nesilaikymo pasekmes.

PASTEBĖJIMAI, IŠVADOS, REKOMENDACIJOS

1. VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO FONDO BIUDŽETAS: PAJAMOS IR IŠLAIDOS

Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto pajamų surinkimo planas 2013 metais įvykdytas 103,3 proc. – surinkta 9 995 mln. Lt, t. y. 315,4 mln. Lt pajamų daugiau, nei planuota.

Palyginti su 2012 m., fondo biudžeto pajamos, neįskaitant privalomojo sveikatos draudimo įmokų, išaugo 15,9 proc. Tai lėmė 1,9 proc. didesnis apdraustųjų skaičius ir 6,2 proc. didesnės jų vidutinės mėnesinės pajamos, nuo kurių skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos.

Fondo biudžeto išlaidos 2013 metais sudarė 11 230,2 mln. Lt. VSDF biudžeto išlaidų planas įvykdytas 98,8 proc. – išlaidos buvo 133 mln. Lt mažesnės nei planuotos.

Palyginti su 2012 m., biudžeto išlaidos (be lėšų, pervedamų į Privalomojo sveikatos draudimo fondą) 2013 m. išaugo 3,2 proc. Tai lėmė 1 proc. (nuo 1,5 iki 2,5) didesnis įmokų, pervedamų į pensijų fondus, tarifas, nelaimingų atsitikimų darbe pašalpų gavėjų skaičiaus padidėjimas, didesnės paskolų aptarnavimo sąnaudos ir atkurtas valstybės tarnautojų darbo užmokestis.

Didelis fondo biudžeto pajamų augimas ir mažesnės, nei planuota, išlaidos turėjo įtakos fondo biudžeto deficitui: 2013 m. jis buvo 26,6 proc. mažesnis, nei planuota, ir 33,5 proc. mažesnis, nei 2012 m. faktinis; iš viso 1 235,2 mln. Lt.

Fondo biudžeto pajamos 2013 m. sudarė 9 995 mln. Lt. Palyginti su suplanuotomis gauti ir Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2013 m. rodiklių patvirtinimo įstatymo³ patvirtintomis pajamomis, pajamų planas 2013 m. buvo įvykdytas 103,3 proc. Detalus pajamų plano vykdymas ir kitimo tendencijos 2012–2013 m. pateikta ataskaitos 2 priede.

Palyginti su 2012 m. įvykdytu pajamų planu, 2013 m. nustatyta pajamų mažėjimo tendencija (pajamos sumažėjo 1 617,9 mln. Lt, arba 13,9 proc.). Tokį bendrą fondo pajamų mažėjimą iš esmės lėmė tai, kad nuo 2013 m. į fondo biudžeto pajamas ir išlaidas nėra įtraukiamos sveikatos draudimo įmokos. Įvertinus sveikatos draudimo įmokų eliminavimą, fondo biudžeto pajamos išaugo 1 378,1 mln. Lt, arba 15,9 proc.

VSDF biudžeto pajamų pagrindą 2013 m. sudarė draudėjų (83,7 proc.), apdraustųjų (8,9 proc.) ir savarankiškai dirbančių asmenų (1,8 proc.) valstybinio socialinio draudimo įmokos. Jų augimas labiausiai ir lėmė bendrą fondo biudžeto pajamų augimą ir didesnę, nei buvo suplanuota, plano vykdymą, nes 2013 m. dėl sumažėjusio nedarbo lygio 1,9 proc. išaugo apdraustųjų skaičius ir 6,2 proc. buvo didesnės apdraustųjų vidutinės mėnesinės pajamos, nuo kurių skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos. Didesnės 2013 m. vidutinės mėnesinės pajamos iš dalies lėmė nuo 2013-01-01 iki 1 tūkst. Lt padidinta minimali mėnesinė alga ir vykdant Konstitucinio teismo sprendimą nuo 2013-10-01 atkurta valstybės tarnautojų darbo užmokesčio dalis.

³ Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2013 metų rodiklių patvirtinimo įstatymas, 2012-12-20 Nr. XII-66.

Bendrų VSDF biudžeto pajamų augimui įtakos turėjo ir palyginus su 2012 m., neįvertinus sveikatos draudimo įmokų, 3,5 karto didesnės pajamos iš valstybinio savanoriškojo socialinio draudimo įmokų, 7,5 proc. didesnės pajamos iš delspinigių, baudų ir palūkanų bei 3 kartus didesnės veiklos pajamos. Pajamų iš valstybinio savanoriškojo socialinio draudimo įmokų augimą lėmė nuo 2013-01-01 įsigaliojusios naujos Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo⁴ nuostatos dėl valstybinių socialinio draudimo pensijų apskaičiavimo pagal draudžiamąsias pajamas, turėtas nuo 1994-01-01, pagal kurias asmenims, gaunantiems pensiją ir mokantiems savanoriškojo socialinio pensijų draudimo įmokas ne mažiau kaip vienerius metus (ar trumpesnį laiką, jei asmeniui iki būtinojo stažo trūksta mažiau nei vienerių metų stažo), pensija skiriama iš naujo, taikant nuo 2013-01-01 įsigaliojusią palankesnę pensijų skaičiavimo tvarką. Pajamų iš delspinigių, palūkanų ir baudų augimą bei didesnę planuotą vykdymą lėmė dėl išaugusių vidutinių mėnesinių pajamų didesnės valstybinio socialinio draudimo įmokos, nuo kurių skiriamos baudos ir skaičiuojami delspinigiai ir palūkanos. Veiklos pajamos labai padidėjo dėl nuo 2013 m. patvirtintų administravimo įstaigų patiriamų sąnaudų, vykdančios pavestas funkcijas, kompensavimo dydžių ir pagal juos apskaičiuotų 40,7 mln. Lt pajamų už įmokų surinkimą ir pervedimą į kitus fondus, valstybinių išmokų mokėjimą.

Fondo biudžeto išlaidos 2013 m. sudarė 11 230,2 mln. Lt. Palyginti su suplanuotomis ir įstatymu patvirtintomis išlaidomis, VSDF biudžeto išlaidų planas 2013 m. buvo įvykdytas 98,8 proc. Išlaidų plano vykdymas ir kitimo tendencijos 2012–2013 m. pateiktos ataskaitos 3 priede.

Lyginant su 2012 m. VSDF biudžeto vykdymu, 2013 m. nustatyta išlaidų mažėjimo tendencija (išlaidos sumažėjo 2 240,4 mln. Lt, arba 16,6 proc.), kurią lėmė nuo 2013 m. į fondo biudžetą nebeįtraukiamos lėšos, pervedamos į Privalomojo sveikatos draudimo fondą. Neatsižvelgiant į šias lėšas, valstybinio socialinio draudimo fondo išlaidos išaugo 352,9 mln. Lt, arba 3,2 proc.

Pagrindinę VSDF biudžeto išlaidų dalį sudarančių išmokų pensijų socialiniam draudimui (72,7 proc.) bei ligos ir motinystės socialiniam draudimui (10,3 proc.), dėl mažesnio jų gavėjo skaičiaus 2013 m., išlaidos mažėjo nedaug. Fondo išlaidų augimą lėmė dėl padidėjusio nelaimingų atsitikimų darbe pašalpų gavėjų skaičiaus 8,2 proc. išaugusios nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo išlaidos, taip pat 79,1 proc. padidėjo lėšos, pervedamos į pensijų fondus ir 13,3 proc. išaugo veiklos sąnaudos. Lėšų, pervedamų į pensijų fondus didėjimą lėmė nuo 1,5 proc. iki 2,5 proc. padidintas valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalies, pervedamos į pensijų kaupimo bendroves, tarifas. Veiklos sąnaudų augimui įtakos turėjo lyginant su 2012 m. 11,8 proc. išaugusios išlaidos palūkanų ir paskolų administravimo mokesčiams, taip pat dėl valstybės tarnautojams atkurto darbo užmokesčio 13,9 proc. padidėjusios administravimo įstaigų veiklos sąnaudos.

Analizuojant išlaidas nedarbo socialiniam draudimui, matyti, kad, palyginus su 2012 m., jos sumažėjo 50,3 proc., o neatgautinų ir abejotinai atgautinų sumų išlaidos 627,7 proc. padidėjo. Šiuos pokyčius lėmė neteisingai ištaisyti Valstybės kontrolės 2012 m. audito metu nustatyti neatitikimai dėl 268,3 mln. Lt gautinų sumų iš Užimtumo fondo: nedarbo socialinio draudimo išlaidos šia suma sumažintos, o neatgautinų ir abejotinai atgautinų sumų – atitinkamai padidintos. Klaidos taisymas įtakos 2013 m. fondo biudžeto rezultatui neturėjo, tačiau iškreipė faktinį 2013 m. nedarbo draudimo išmokų bei neatgautinų ir abejotinai atgautinų sumų straipsnių vykdymą, o šių išlaidų straipsnių duomenys tapo nepalyginami su ankstesniais

⁴ Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymas, 1994-07-18 Nr. I-549 (2012-12-20 įstatymo Nr. XII-91 redakcija).

laikotarpiams. Pažymėtina, kad nustatyta pastebėjimų ir biudžeto vykdymo pajamų (pvz., asignavimų iš valstybės biudžeto, veiklos pajamų) straipsniuose, kurie galėjo turėti įtakos objektyviam jų palyginimui su planuotais ar ankstesnių laikotarpių duomenimis. Detaliau šie pastebėjimai pateikiami ataskaitos 4 skyriuje.

Pagal konsoliduotosios biudžeto vykdymo ataskaitos duomenis fondo biudžeto pajamų augimas 2013 m. buvo 12,7 proc. punktais didesnis nei išlaidų ir siekė 15,9 proc., todėl turėjo didesnės įtakos fondo biudžeto deficitui: 2013 m. sumažėjo 33,5 proc., palyginti su 2012 m., ir sudarė 1 235,2 mln. Lt.

Atkreipiame dėmesį, kad palankesniais fondo biudžeto rezultatui gali būti aktuali ir 2012 m. valstybinio audito ataskaitoje⁵ teikta rekomendacija dėl kelių su tuo pačiu draudžiamuoju įvykiu susijusių išmokų mokėjimo atsisakymo, kuri turėjo būti įgyvendinta iki 2014 m. I ketv. ir buvo susijusi su Vyriausybės programoje numatytų prioritetinių priemonių vykdymu. Nepaisant to, kad minėtos rekomendacijos neįgyvendinimas gali turėti neigiamų padarinių fondo biudžeto vykdymo rezultatui, šios prioritetinės priemonės Vyriausybės 2014-03-26 nutarimu Nr. 276 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012–2016 metų programos įgyvendinimo prioritetinių priemonių patvirtinimo pakeitimo“ buvo atsisakyta.

1.1. Dėl nedarbo socialinio draudimo išlaidų

2013 m. Valstybinio socialinio draudimo fondas surinko 329 758,4 tūkst. Lt nedarbo socialinio draudimo įmokų ir patyrė 399 482,2 tūkst. Lt šio draudimo išlaidų, iš jų 167 527,8 tūkst. Lt pervadė į Užimtumo fondą užimtumo rėmimo priemonėms įgyvendinti ir darbo rinkos paslaugoms teikti bei užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančioms įstaigoms išlaikyti. Taigi 2013 m. nedarbo socialinio draudimo išlaidos 69 723,8 tūkst. Lt viršijo šiai draudimo rūšiai surinktas įmokas. Užimtumo fondui pervestos nedarbo socialinio draudimo lėšos planuotos ir naudotos ne tik nedarbo socialiniu draudimu draustiems asmenims, neatsižvelgiant į surinktas nedarbo socialinio draudimo įmokas ir deficitinį Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetą, neužtikrinus pagrįsto ir atitinkančio teisės aktų reikalavimus jų naudojimo.

Analizė ir išsamiais skaičiavimais nepagrįstas užimtumo rėmimo priemonėms įgyvendinti ir darbo rinkos paslaugoms teikti bei užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančioms įstaigoms išlaikyti lėšų poreikis neužtikrino racionalaus jų naudojimo teisės aktuose numatytiems tikslams:

- užimtumo rėmimo priemonėms įgyvendinti ir darbo rinkos paslaugoms teikti 2013 m. į Užimtumo fondą pervesta 3 718,8 tūkst. Lt daugiau lėšų, nei šiam tikslui buvo patvirtinta 2013 m. Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžete;
- 640,6 tūkst. Lt panaudota Nedarbo socialinio draudimo⁶, Užimtumo rėmimo⁷ ir Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2013 metų rodiklių patvirtinimo⁸ įstatymų nenumatytam nedarbo socialinio draudimo lėšų naudojimui – padengti Užimtumo fondo administravimo išlaidas;
- analogiškų duomenų skirtumai Užimtumo fondui pervestas ir panaudotas nedarbo socialinio draudimo lėšas apskaitančiose institucijose (Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyboje ir Lietuvos darbo biržoje ar Socialinės apsaugos ir darbo ministerijoje) leidžia abejoti lėšų poreikio konkreitiems tikslams pagrįstumu.

⁵ „Dėl Valstybinio socialinio draudimo fonde atlikto finansinio (teisėtumo) audito rezultatų“, 2013-07-12 Nr. FA-P-10-4-80.

⁶ Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymas, 2003-12-16 Nr. IX-1904.

⁷ Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymas, 2006-06-15 Nr. X-694.

⁸ Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2013 metų rodiklių patvirtinimo įstatymas, 2012-12-20 Nr. XII-66.

97 proc. Užimtumo fondo lėšų 2013 m. sudarė Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos pervestos lėšos, nors teisės aktuose numatyti ir kiti galimi finansavimo šaltiniai, o užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimo ir darbo rinkos paslaugų teikimo finansavimas, tikslų ir uždavinių užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančioms įstaigoms nustatymas bei lėšų skyrimas jiems pasiekti ir įgyvendinti įtvirtintas kaip Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos kompetencija. Be to, nedarbo mažinimas yra vienas iš Vyriausybės prioritetinių uždavinių ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos strateginių tikslų, todėl didesnė dalis užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimo ir darbo rinkos paslaugų teikimo išlaidų turėtų būti finansuojama valstybės biudžeto ar kitų finansavimo šaltinių, o ne Užimtumo fondui pervedamomis valstybinio socialinio draudimo lėšomis.

Nedarbo prevencijai (užimtumo rėmimo priemonėms) kasmet skiriamas apie 100 mln. Lt, nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų prevencinėms priemonėms nuo 2010 m. lėšų neskiriama, nors Vyriausybės 2012–2016 m. programoje numatyta, kad nelaimingų atsitikimų darbe prevencijai skiriamos lėšos nebus mažinamos.

Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2013 metų rodiklių patvirtinimo įstatymu buvo patvirtinta iš viso 407 996 tūkst. Lt nedarbo socialinio draudimo išlaidų, patirta 399 482,2 tūkst. Lt išlaidų, iš jų 231 954,35 tūkst. Lt nedarbo socialinio draudimo išmokų išlaidų, kurias moka fondo administravimo įstaigos. Likusią biudžete suplanuotą nedarbo socialinio draudimo išlaidų dalį sudaro minėto įstatymo 5 straipsniu Užimtumo rėmimo įstatymo nustatytoms užimtumo rėmimo priemonėms įgyvendinti ir darbo rinkos paslaugoms teikti skirtos nedarbo socialinio draudimo lėšos – 99 283 tūkst. Lt bei užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančioms įstaigoms išlaikyti – 68 400 tūkst. Lt. Teisės aktų nustatyta tvarka šios lėšos pervedamos į Užimtumo fondą. Pažymėtina, kad Valstybinio socialinio draudimo fondo lėšos sudaro pagrindinę Užimtumo fondo lėšų dalį (2013 m. – 97 proc.). Remiantis fondo valdybos duomenimis, 2013 metais pagal Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos paraišką į Užimtumo fondą iš viso pervesta 167 527,8 tūkst. Lt: 103 001,8 tūkst. Lt užimtumo rėmimo priemonėms įgyvendinti ir darbo rinkos paslaugoms teikti ir 64 526 tūkst. Lt užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančioms įstaigoms išlaikyti.

Analizuodami Užimtumo fondo lėšų planavimą, pervedimą, naudojimą ir atsiskaitymą, auditoriai nustatė nepagrįsto lėšų planavimo, nedarbo socialinio draudimo lėšų naudojimo teisės aktuose nenumatytiems tikslams, viršijant patvirtintas sumas, taip pat analogiškų duomenų nesutapimo skirtingose institucijose atvejų, kitų dalykų, kurie leidžia abejoti Valstybinio socialinio draudimo fondo išteklių racionaliu naudojimu nedarbo socialiniam draudimui finansuoti.

Fondo biudžete lėšos aktyvioms darbo rinkos priemonėms įgyvendinti ir darbo rinkos paslaugoms teikti planuojamos pagal Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pateiktus siūlymus, šios sumos poreikio nepagrindžiant analize ar detaliais skaičiavimais. Be to, pagrįsto nedarbo draudimo išlaidų planavimo šiam tikslui neužtikrina ir tam tikrų teisės aktų nuostatų nesuderinamumai:

Užimtumo fondo ir nedarbo socialinio draudimo lėšų planavimo reglamentavimas

Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sudarymo ir vykdymo taisyklių⁹ 11.12 p. nurodyta, jog kitos, nei nedarbo socialinio draudimo išmokos, lėšos nedarbo socialiniam draudimui planuojamos atsižvelgiant į socialinės apsaugos ir darbo ministro tvirtinamą Užimtumo fondo lėšų ir išlaidų sąmatą. Ateinančių metų fondo biudžeto projekto sudarymo ir

⁹ Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-06-14 nutarimu Nr. 647.

pateikimo Seimui metu (pagal Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sandaros įstatymo¹⁰ 9 str. 4 d. – 75 kalendorinės dienos iki einamųjų biudžetinių metų pabaigos) minėtos sąmatos nebūna parengtos, nes Užimtumo fondo lėšų sąmatos sudarymo ir naudojimo taisyklių¹¹ 20 p. reglamentuoja vėlesnį Užimtumo fondo lėšų sąmatos projekto sudarymo terminą, t. y. ne vėliau kaip prieš 60 dienų iki finansinių metų pabaigos.

Nepagrįstai suplanavus lėšas aktyvioms darbo rinkos priemonėms finansuoti, nenumačius realaus jų poreikio kiekvienai priemonei siekiant numatytų užimtumo rėmimo politikos tikslų, gali būti neužtikrinamas ir šių lėšų naudojimas teisės aktuose numatytiems tikslams bei nepasiekiamas lauktas užimtumo rėmimo poveikis.

Fondo valdyba pagal Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos paraiškas užimtumo rėmimo priemonėms įgyvendinti ir darbo rinkos paslaugoms teikti 2013 m. į Užimtumo fondą pervedė 103 001,8 tūkst. Lt, nesivadovaudama Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2013 metų rodiklių patvirtinimo įstatymo¹² 5 straipsniu, kuriuo šiam tikslui iš nedarbo socialinio draudimo lėšų buvo skirta mažesnė fondo biudžeto išteklių dalis, t. y. 99 283 tūkst. Lt. Tokiu būdu į Užimtumo fondą šiam tikslui pervesta 3 718,8 tūkst. Lt daugiau lėšų, nei buvo suplanuota.

Dėl netinkamo planavimo užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančioms įstaigoms išlaikyti Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2013 metų rodiklių patvirtinimo įstatymu patvirtinta didesnė lėšų dalis, kuriai nebuvo poreikio, todėl 3 874,0 tūkst. Lt nebuvo panaudoti.

Nustatyta atvejų, kai ministerijos paraiškose nurodytas lėšų poreikis neatitiko teisės aktuose nustatyto nedarbo socialinio draudimo lėšų naudojimo tikslų. Pagal Užimtumo rėmimo įstatymo 38 straipsnio 1 dalies 1 punktą Užimtumo fondo lėšas sudarančios nedarbo socialinio draudimo lėšos naudojamos šio įstatymo nustatytoms užimtumo rėmimo priemonėms įgyvendinti, darbo rinkos paslaugoms teikti ir užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančioms įstaigoms išlaikyti. Ministerija rugsėjo mėnesio paraiškoje nurodė iš viso 327 tūkst. Lt poreikį administravimo išlaidoms už I ir II ketvirtį padengti, nors Nedarbo socialinio draudimo, Užimtumo rėmimo ir Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2013 metų rodiklių patvirtinimo įstatymų nuostatose nėra numatytas Užimtumo fondo administravimo išlaidų finansavimas Valstybinio socialinio draudimo fondo lėšomis. Ministerijos pateiktose paraiškose bei jų teikimo raštuose pateikta informacija parodo, kad visos Užimtumo fondo administravimo išlaidos (pagal Užimtumo fondo lėšų panaudojimo ataskaitą 2013 m. administravimo išlaidoms panaudota 640,6 tūkst. Lt) 2013 m. buvo finansuotos Valstybinio socialinio draudimo fondo lėšomis, nors to nenumato teisės aktai.

Užimtumo fondo administravimo išlaidų finansavimas

Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2013-07-23 įsakymu Nr. A1-423, pakeitus Užimtumo fondo lėšų sąmatą, planuota 922,2 tūkst. Lt administravimo išlaidoms padengti. Administravimo išlaidas sudaro Valstybinio socialinio draudimo fondo veiklos sąnaudų, patiriamų surenkant nedarbo socialinio draudimo lėšas ir jas pervedant į Užimtumo fondą, kompensavimo sumos. Kompensacijos dydis, patvirtintas Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2013 metų rodiklių patvirtinimo įstatymo 3 str. 18 d. – 0,55 proc. nuo surinktų ir pervestų įmokų sumos.

Pažymėtina, kad Socialinės apsaugos ir darbo ministerija 2013-01-08 rašte Nr. (23.4-21)SD-110 Finansų ministerijai buvo nurodžiusi, kad patvirtinus minėtą kompensacijos dydį, nėra numatytas

¹⁰ Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sandaros įstatymas, 2001-10-11 Nr. IX-547.

¹¹ Patvirtinta Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2009-08-03 įsakymu Nr. A1-471 (2013-05-06 įsakymo Nr. A1-189 redakcija).

¹² 2012-12-20 Nr. XII-66.

šaltinis, iš kurio būtų dengiamos kompensavimo sumos, ir kad tokios lėšos galėtų būti numatytos ministerijos vykdomoje Užimtumo didinimo programoje, atitinkamai patikslinus 2013 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymą. Finansų ministerijos nuomone (2013-01-11 raštas Nr. ((2.9-02)-5K-1226891)-6K-1300473), Valstybinio socialinio draudimo fondo veiklos sąnaudų kompensacijos už įmokų surinkimą ir pervedimą į Užimtumo fondą turi būti finansuojamos iš šio fondo lėšų, gautų iš įmokų surinkimo.

Reikia pastebėti, kad teikiant poreikį ir iš Valstybinio socialinio draudimo fondo gaunant lėšas administravimo išlaidoms padengti, kurios pervedamos į tą patį Valstybinio socialinio draudimo fondą, už šias lėšas taip pat sumokama kompensacija. Toks administravimo išlaidų dengimas VSDF pervedamomis lėšomis, 2013 m. šias išlaidas padidino 3,5 tūkst. Lt (0,55 proc. nuo sumokėtų 640,6 tūkst. Lt administravimo išlaidų).

Kadangi teisės aktuose nenustatytas Užimtumo fondo administravimo išlaidų finansavimas Valstybinio socialinio draudimo fondo lėšomis, o pagal Užimtumo rėmimo įstatymo 39 straipsnį Užimtumo fondo lėšas administruoja Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, šios išlaidos turėtų būti dengiamos iš jos veiklai numatytų bendrųjų asignavimų.

Lėšų poreikio konkrečioms tikslams pagrįstumu leidžia abejoti ir analogiškų duomenų skirtumai šias lėšas apskaitančiose institucijose.

Fondo valdybai 2013 m. paraiškose nurodytame poreikyje ministerija į Užimtumo fondą prašė pervesti 103 001,85 tūkst. Lt užimtumo rėmimo priemonėms įgyvendinti ir darbo rinkos paslaugoms teikti (ir administravimo išlaidoms). Šios sumos buvo pervestos į Užimtumo fondą ir nurodytos Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto pajamų ir išlaidų ataskaitoje prie nedarbo socialinio draudimo išlaidų. Tuo tarpu socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014-04-14 įsakymu Nr. A1-212 patvirtintoje Užimtumo fondo lėšų panaudojimo 2013 m. ataskaitoje nurodyta, kad aktyvioms darbo rinkos priemonėms panaudota 101 345,8 tūkst. Lt, Užimtumo fondo administravimui – 640,6 tūkst. Lt, t. y. iš viso panaudota 1 015,45 tūkst. Lt mažiau, nei pervesta valstybinio socialinio draudimo lėšų. Pažymėtina, kad kasmet Užimtumo fondo sąskaitoje lieka nepanaudotų lėšų likutis (pvz., 2012 m. pabaigoje – 4 717 tūkst. Lt, 2013 m. – 3 759 tūkst. Lt), kurio grąžinimo pareigos teisės aktai nenumato, o tai dar kartą patvirtina, kad ministerija paraiškas fondo valdybai teikia neįvertinusi realaus Užimtumo fondo lėšų poreikio.

Iš viso 2013 m. iš Valstybinio socialinio draudimo fondo į Užimtumo fondą buvo pervesta 167 527,85 tūkst. Lt. Šios lėšos sudarė 97 proc. visų 2013 m. Užimtumo fondo lėšų. Pagal 2013 m. Užimtumo fondo lėšų panaudojimo ataskaitą, didžioji dalis lėšų panaudota aktyvioms darbo rinkos politikos priemonėms – 101 345,8 tūkst. Lt, 66 466,15 tūkst. Lt panaudota Lietuvos darbo biržos išlaikymui ir plėtrai. Šios išlaidos buvo vertinamos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos valstybinio finansinio (teisėtumo) audito metu¹³.

Įvertinę Užimtumo fondo lėšų panaudojimą auditoriai negalėjo patvirtinti:

- kad dalis iš 35 558,6 tūkst. Lt, skirtų finansuoti viešuosius darbus, panaudota pagrįstai ir pagal paskirtį, nes vykdyti darbai ne visais atvejais turėjo būti priskirti viešiesiems darbams dėl jų neatitikimo Užimtumo rėmimo įstatyme nustatytiems viešųjų darbų požymiams (laikinumas, socialinė nauda vietos bendruomenei);
- kad teritorinės darbo biržos 928,1 tūkst. Lt kelionės išlaidoms apmokėti panaudojo pagrįstai, laikydamosi Užimtumo rėmimo ir Buhalterinės apskaitos įstatymų reikalavimų (aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse dalyvaujantiems asmenims kelionės išlaidos

¹³ 2013 m. valstybinio audito Socialinės apsaugos ir darbo ministerijoje ataskaita

buvo apskaičiuotos ir apmokėtos, neįvertinus asmens nurodytų gyvenamosios vietovės duomenų patikimumo ir neįsitikinus, ar asmuo tikrai patyrė tokias išlaidas).

Nustatyta, kad 2013 m. 27,4 mln. Lt Užimtumo fondo lėšų panaudota steigti naujas darbo vietas. Auditoriai nustatė, kad darbdaviams šiuo tikslu lėšos galėjo būti skiriamos tinkamai ir pagrįstai neįvertinus jų poreikio, nes nėra nustatytos detalios paraiškų steigiamos darbo vietos subsidijai gauti vertinimo metodikos ir vertinimo kriterijų atsižvelgiant į steigiamos darbo vietos pobūdį, o tos pačios profesijos darbo vietai steigti skiriamos sumos dydis skiriasi 2 kartus.

Įvertinę Užimtumo fondo lėšų panaudojimo ataskaitoje nurodytas šiomis lėšomis finansuotas aktyvios darbo rinkos politikos priemonės, matome, kad didelė dalis fondo nedarbo socialinio draudimo lėšų naudojama nedarbo socialiniu draudimu nedraustiems asmenims.

Nedarbo socialinio draudimo įstatymo¹⁴ 2 straipsnyje nustatyta, kad nedarbo draudimas yra socialinio draudimo rūšis, kuri įstatymų nustatytais atvejais kompensuoja šios rūšies draudimu apdraustiems asmenims dėl nedarbo negautas pajamas arba jų dalį ir (arba) finansuoja Užimtumo rėmimo įstatymo¹⁵ nustatytas užimtumo rėmimo priemonės, darbo rinkos paslaugas ir užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančias įstaigas. Atkreiptinas dėmesys, kad užimtumo rėmimo priemonės kai kuriais atvejais taikomos bedarbiams, kurių tam tikros grupės niekada nebuvo draustos nedarbo socialiniu draudimu, pvz., darbo rinkoje papildomai remiamiems asmenims – pirmą kartą pradedantiems darbo veiklą pagal įgytą kvalifikaciją, grįžusiems į Lietuvą nuolat gyventi politiniams kaliniams ir tremtiniams bei jų šeimų nariams ir kitiems asmenims. Pažymėtina, kad apdraustuoju pagal Nedarbo socialinio draudimo įstatymo 3 straipsnio 2 dalį laikomas fizinis asmuo, už kurį draudėjas įstatymų nustatyta tvarka privalo mokėti nedarbo draudimo įmokas. Šis asmuo, tapęs bedarbiu, minėto įstatymo nustatytais sąlygomis ir tvarka turi teisę gauti nedarbo draudimo išmoką. To paties įstatymo 5 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad teisę į nedarbo draudimo išmoką turi bedarbiais teritorinėje darbo biržoje įsiregistravę apdraustieji, kuriems teritorinė darbo birža nepasiūlė tinkamo darbo ar aktyvios darbo rinkos politikos priemonių ir jeigu jie atitinka kitas šio straipsnio nustatytas sąlygas. Taigi, nedarbo socialinis draudimas suteikia teisę gauti nedarbo draudimo išmoką, o kitų išskirtinių teisių apdraustiesiems nenumato.

Užimtumo rėmimo priemonės ir darbo rinkos paslaugų teikimas yra dalis užimtumo rėmimo politikos, kurią formuoja ir vykdo Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Kiekvienais metais nedarbo lygio mažinimas nurodomas kaip vienas ministerijos strateginių tikslų ir įtraukiamas į prioritetinius Vyriausybės uždavinius. Be to, užimtumo rėmimo priemonių finansavimas teisės aktuose yra įteisintas kaip Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos kompetencija.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos funkcijos

Užimtumo rėmimo įstatymo 35 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, organizuodama užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimą ir darbo rinkos paslaugų teikimą, nustato metinius veiklos tikslus ir uždavinius užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančioms įstaigoms, skiria lėšų nustatytiems tikslams pasiekti ir uždaviniams įgyvendinti, kontroliuoja, kaip naudojamos šios lėšos.

Užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimo organizavimas ir finansavimas to paties įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 3 punkte įtvirtintas kaip Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, kuri 5 straipsnio 1 dalyje nurodyta kaip užimtumo rėmimo politiką įgyvendinanti institucija, kompetencija.

¹⁴ Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymas, 2003-12-16 Nr. IX-1904.

¹⁵ Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymas, 2006-06-15 Nr. X-694.

Kasmet tęsiasi situacija, kai nedarbo socialinio draudimo išlaidos viršija šios rūšies pajamas, o skirtumas finansuojamas Valstybinio socialinio draudimo fondo lėšomis. 2013 metais į Valstybinio socialinio draudimo fondą buvo surinkta 329 758,4 tūkst. Lt nedarbo socialinio draudimo įmokų, o išlaidos nedarbo socialiniam draudimui sudarė 399 482,2 tūkst. Lt, iš jų nedarbo draudimo išmokoms panaudota 231 954,35 tūkst. Lt. Likusi suma, iš viso 167 527,8 tūkst. Lt, pervesta į Užimtumo fondą, neatsižvelgiant į surinktų nedarbo draudimo įmokų sumą. Nedarbo draudimo išlaidoms panaudota 69 723,8 tūkst. Lt daugiau lėšų, nei surinkta įmokų, taigi deficitinio Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto lėšomis buvo finansuotos Užimtumo fondo išlaidos, kurios ne visais atvejais patirtos pagrįstai ir vadovaujantis teisės aktais ir kurios tiesiogiai nepriskirtinos socialinio draudimo išlaidoms, o jų finansavimas priskirtinas Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos kompetencijai.

Pastebėtina, kad fondo valdybos į Užimtumo fondą 2013 m. pervestos lėšos sudarė 97 proc. visų Užimtumo fondo lėšų, dar 2,7 proc. sudarė 2012 m. nepanaudotų lėšų likutis (4 717 tūkst. Lt), kurio didžioji dalis – taip pat Valstybinio socialinio draudimo fondo lėšos.

Atsižvelgdami į Užimtumo rėmimo įstatymo 36 ir 38 straipsniuose numatytus ir kitus Užimtumo fondo finansavimo šaltinius (valstybės ir savivaldybių biudžetus, ES struktūrinius fondus ir kt.), Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai nustatytą pareigą finansuoti užimtumo rėmimo priemonės ir darbo rinkos paslaugų teikimą, didelį dėmesį atkreipdami į tai, kad Valstybinio socialinio draudimo fondo nedarbo draudimo išlaidos viršija pajamas, manome, kad Lietuvos darbo biržos išlaikymas ir didesnė dalis užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimo ir darbo rinkos paslaugų teikimo išlaidų turėtų būti finansuojama valstybės biudžeto ar kitų finansavimo šaltinių lėšomis.

Norime atkreipti dėmesį į dar vieną dalyką dėl nedarbo draudimo išlaidų planavimo ir šių lėšų naudojimo. 2012 m. pabaigoje priimtais teisės aktų pakeitimais¹⁶ užimtumo rėmimo priemonių finansavimas paliktas Valstybinio socialinio draudimo fondo išlaidų dalimi. Toks sprendimas buvo grindžiamas kaip prevencija, siekiant sumažinti bedarbių skaičių ir išlaidas nedarbo draudimo išmokoms jiems mokėti. Planuodama atitinkamų metų Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetą, fondo valdyba kreipiasi į Socialinės apsaugos ir darbo ministeriją prašydama nurodyti rodiklius, naudojamus planuojant fondo biudžetą, tame tarpe ir lėšų poreikį užimtumo rėmimo priemonėms bei numatomas skirti lėšas nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų prevencijai. Pastebėtina, kad atsižvelgiant į deficitinį fondo biudžetą ir į tai, kad nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų draudimo įmokos viršija šio draudimo išlaidas, ministerijos nurodymais nuo 2010 m. lėšų nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų prevencijai neskiriama (2006–2009 m. šių priemonių įgyvendinimui iš fondo biudžeto buvo skirta iš viso 17 314 tūkst. Lt, iš jų įmonės panaudojo 14 270 tūkst. Lt). Tuo tarpu analogiškam tikslui – nedarbo prevencijai (užimtumo rėmimo priemonėms), nurodoma skirti lėšų, nepagrindus jų poreikio skaičiavimais ir neatsižvelgus į surenkamas nedarbo socialinio draudimo įmokas. Šiam tikslui kasmet skiriama apie 100 mln. Lt Valstybinio socialinio draudimo fondo lėšų (išskyrus 2009–2012 metus, kai šiam tikslui buvo skirta mažiau lėšų).

¹⁶ Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymo 2 ir 17 straipsnių pakeitimo įstatymas, 2012-10-17 Nr. XI-2305.

1 lentelė. **Lėšos, skirtos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų prevencijai ir užimtumo rėmimo priemonėms įgyvendinti 2006–2014 metais**

Metai	Lėšos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų prevencijai		Lėšos užimtumo rėmimo priemonėms	
	tūkst. Lt	proc. nuo šios rūšies draudimo išlaidų	tūkst. Lt	proc. nuo šios rūšies draudimo išlaidų
2006	2 810	8,4%	96 120,7	34,4%
2007	4 341	9,8%	136 123,0	42,6%
2008	4 537	8,6%	84 407,3	27,5%
2009	2 583	8,6%	11 242,5	8,5%
2010	-	0%	17 864,8	3,6%
2011	-	0%	24 435,4	7%
2012	-	0%	31 498,4	10,3%
2013	-	0%	101 345,8	25,4%
2014	-	-	100 000	24,5%

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos duomenis

Pastebėtina, kad nelaimingų atsitikimų darbe prevencija ir darbų saugos reikalavimų vykdymas, kaip ir užimtumo didinimas, yra vienas prioritetinių Vyriausybės uždavinių. Vyriausybės 2012–2016 m. programos¹⁷ 115 punkte nurodyta, kad bus siekiama, jog darbų saugos reikalavimai ir toliau liktų prioritetinė sritis, o nelaimingų atsitikimų darbe prevencijai skiriamos lėšos nebus mažinamos.

1.2. Dėl motinystės (tėvystės) išmokų

Teritoriniai skyriai dalį (iš viso 208 003,7 tūkst. Lt) motinystės (tėvystės) pašalpų, 2013 metais mokėtų vienam iš tėvų už vaikus nuo 1 iki 2 metų, apskaičiavo ir išmokėjo neatsižvelgę į šios pašalpos skyrimo ir apskaičiavimo tvarkoje likusį reikalavimą pateikti dokumentą dėl suteiktų vaiko priežiūros atostogų.

Vienareikšmiškai nenustačius visiems apdraustiesiems asmenims vienodo pašalpos apskaičiavimo už tą patį draudžiamąjį įvykį (vaiko gimimą), kai kuriais atvejais motinystės (tėvystės) pašalpos skaičiuojamos ir mokamos taikant nevienodus principus – skirtingą laikotarpį, iš kurio draudžiamųjų pajamų apskaičiuojamas kompensuojamasis uždarbis. Taip sudaromos prielaidos piktnaudžiauti, siekiant padidinti reikalingo laikotarpio draudžiamąsias pajamas, ir kilti abejonėms dėl pašalpos dydžio apskaičiavimo objektyvumo.

2013 m. motinystės (tėvystės) pašalpos sudarė 45 proc. ligos ir motinystės socialinio draudimo išlaidų. Joms mokėti panaudota 522 622,7 tūkst. Lt Valstybinio socialinio draudimo fondo lėšų: 314 619 tūkst. Lt pašalpų išmokėta vienam iš tėvų iki vaikai sukaks 1 metai, 208 003,7 tūkst. Lt – už vaikus nuo 1 iki 2 metų.

Motinystės (tėvystės) pašalpų skyrimo, apskaičiavimo bei mokėjimo sąlygos ir teisė į šias pašalpas nustatyta Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatyme¹⁸, o pašalpų skyrimo ir mokėjimo tvarką reguliuoja Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatai¹⁹.

Teritoriniuose skyriuose vertinant motinystės (tėvystės) pašalpų išlaidas nustatyta, kad tais atvejais, kai antraisiais vaiko augimo metais keičiasi pašalpos gavėjas, t. y. vietoj motinos juo

¹⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012–2016 metų programa, kuriai pritarta Seimo 2012-12-13 nutarimu Nr. XII-51.

¹⁸ Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymas, 2000-12-21 Nr. IX-110.

¹⁹ Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-01-25 nutarimu Nr. 86.

tampa vaiko tėvas, arba atvirkščiai, skiriant pašalpą nesilaikoma teisės aktų reikalavimo, kad šios pašalpos gavėjas turi būti išėjęs vaiko priežiūros atostogų. Be to, abejonių kelia nustatoma teisės į pašalpą atsiradimo data, kurios pagrindu skaičiuojamas kompensuojamasis darbo užmokestis.

Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo pakeitimai²⁰ sudarė galimybę antraisiais vaiko auginimo metais 40 proc. pašalpos gavėjo kompensuojamojo uždarbio dydžio motinystės (tėvystės) pašalpą gauti nepriklausomai nuo tuo laikotarpiu gaunamų draudžiamųjų pajamų. Minėti pakeitimai buvo padaryti Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos rengtu įstatymo projektu ir Seimo narių pasiūlymais, kurių nuostatos dėl motinystės (tėvystės) pašalpos gavėjo pareigos būti išėjusiam vaiko priežiūros atostogų nebuvo tinkamai įtrauktos į Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymą²¹. Dalis vaikus auginančių šeimų šiais įstatymo pakeitimais pasinaudojo taip, kad antraisiais vaiko auginimo metais motinystės (dažniau tėvystės) pašalpą pasirinkdavo gauti vienas iš vaiko tėvų, galintis gauti didesnę šią pašalpą, nors jis vaiko priežiūros atostogų pašalpos gavimo metu neišeidavo – vaiką jo antraisiais metais prižiūrėdavo mažesnę pašalpą galintis gauti ir jos gavimo atsisakęs asmuo (dažniau motina). Tokia situacija, kai motinystės (tėvystės) pašalpa antraisiais vaiko metais skiriama ir mokama vaiko priežiūros atostogose nesančiam asmeniui, Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatyme ir Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatuose iki šiol nenumatyta, dėl to tokių pašalpų skyrimas ir mokėjimas nėra teisėtas. Įstatyme ir nuostatuose kaip vienas iš pašalpai gauti reikalingų dokumentų išlikęs reikalavimas pateikti dokumentą dėl suteiktų vaiko priežiūros atostogų. Pažymėtina, kad šis reikalavimas nebuvo keičiamas nepaisant to, kad po minėtų pakeitimų, šis įstatymas Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos rengtais įstatymo projektais buvo keistas keturis kartus. Toks teisinis reglamentavimas neužtikrina aiškios ir darnios teisėkūros principų²².

Nustatyta, kad pirmaisiais vaiko auginimo metais skiriant motinystės (tėvystės) pašalpą, teritorinių skyrių specialistai visais atvejais įvertina vaiko priežiūros atostogų aspektą, t. y., norint gauti pašalpą, pašalpos gavėjas turi būti išėjęs vaiko priežiūros atostogų bent vieną dieną. Tuo tarpu antraisiais vaiko auginimo metais, jei keičiasi pašalpos gavėjas, skiriant ir apskaičiuojant jam pašalpą šis aspektas neįvertinamas (nereikalaujama buvimo vaiko priežiūros atostogose įrodymo), atsižvelgus į teisės aktais suteiktą teisę 40 proc. kompensuojamojo uždarbio dydžio pašalpą gauti nepriklausomai nuo kitų gaunamų pajamų. Šiais atvejais nesilaikoma Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 5 straipsnio 3 dalies 3 punkte, 6 straipsnio 2 dalyje, 20 straipsnio 1 dalyje ir Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų 8.2, 9, 10, 44 ir 52 punktuose nurodyto buvimo vaiko priežiūros atostogose reikalavimo vertinant apdraustojo teisę gauti motinystės (tėvystės) pašalpą, skiriant šią pašalpą, skaičiuojant kompensuojamąjį uždarbį, pagal kurį nustatomas pašalpos dydis. Be to, antraisiais vaiko auginimo metais sprendimas skirti pašalpą pasikeitusiam pašalpos gavėjui priimamas negavus Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų 55 punkte nurodytų motinystės (tėvystės) pašalpos gavimui reikalingų vaiko priežiūros atostogų suteikimo dokumentų ir (ar) Lietuvos Respublikos apdraustųjų valstybiniu socialiniu draudimu ir valstybinio socialinio draudimo išmokų gavėjų registre nesant duomenų apie šių atostogų suteikimą. Dėl šios priežasties dalis iš 208 003,7 tūkst. Lt motinystės (tėvystės) pašalpų išmokėta pagal jų skyrimo dokumentus (sprendimus skirti pašalpą), nesantiems teisės aktuose numatytose vaiko priežiūros atostogose šių pašalpų gavėjams.

²⁰ 2010-07-02 Nr. XI-982.

²¹ Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 5, 6, 18, 20 ir 21 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (2010-06-26 Nr. XIP-2239); 2010-07-02 pasiūlymas dėl 2010-07-01 įstatymo projekto Nr. XIP-2239(2).

²² Nurodomi Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimuose, pvz., 2014-07-11 Nr. KT36-N10/2014.

Vertinant motinystės (tėvystės) pašalpų apskaičiavimo dokumentus, abejonių sukėlė nustatoma teisės į pašalpą atsiradimo data, kurios pagrindu skaičiuojamas kompensuojamasis darbo užmokestis. Nustatyta, kad už tą patį draudžiamąjį įvykį (vaiko gimimą) motinystės (tėvystės) pašalpos apskaičiuojamos taikant skirtingą laikotarpį, iš kurio draudžiamųjų pajamų apskaičiuojamas kompensuojamas uždarbis, maksimalus ir minimalus mėnesinis kompensuojamasis uždarbis ir pašalpos minimalus dydis. Pašalpai apskaičiuoti imamas laikotarpis priklauso nuo to, kada kreipiamasi dėl pašalpos skyrimo, nes teise gauti išmoką fondo administravimo įstaigose laikoma data, nuo kurios prašoma ją skirti.

2 lentelė. **Motinystės (tėvystės) pašalpų apskaičiavimo pavyzdžiai**

Eil. Nr.	Vaiko gimimo data	Pašalpos mokėjimo laikotarpis	Pašalpos gavėjas	Laikotarpis, kurio draudžiamosios pajamos įvertintos apskaičiuojant kompensuojamąjį uždarbį
1.	2012-11-18	Iki 1 metų, 2013-01-10 – 2013-11-18	motina	2011-12-01–2012-11-30
		Nuo 1 iki 2 metų, 2013-11-19–2014-11-18	tėvas	2012-10-01–2013-09-30
2.	2012-07-24	Iki 1 metų, 2012-10-17–2013-07-24	motina	2011-09-01–2012-08-31
		Nuo 1 iki 2 metų, 2013-07-25–2014-07-24	tėvas	2012-06-01–2013-05-31
3.	2012-09-27	Iki 1 metų, 2012-10-26–2013-09-27	motina	2011-09-01–2012-08-31
		Nuo 1 iki 2 metų, 2013-07-25–2014-07-24	tėvas	2012-08-01–2013-07-31
4.	2012-02-10	Iki 1 metų, 2012-04-19–2013-02-10	motina	2011-03-01–2012-02-29
		Nuo 1 iki 2 metų, 2013-02-11–2014-02-10	tėvas	2012-01-01–2012-12-31
5.	2012-10-13	Iki 1 metų, 2012-12-05–2013-10-13	motina	2011-11-01–2012-10-31
		Nuo 1 iki 2 metų, 2013-10-14–2014-10-13	tėvas	2012-09-01–2013-08-31
6.	2012-07-05	Iki 1 metų, nuo 1 iki 2 metų, 2012-08-27–2013-09-22	motina	2011-07-01–2012-06-30
		Nuo 1 iki 2 metų, 2013-09-23–2014-07-05	tėvas	2012-08-01–2013-07-31
7.	2011-06-26	Iki 1 metų, nuo 1 iki 2 metų, 2011-08-27–2012-12-31	motina	2010-07-01–2011-06-30
		Nuo 1 iki 2 metų, 2013-01-01–2013-06-26	tėvas	2011-12-01–2012-11-30
8.	2012-09-20	Iki 1 metų, 2012-12-07–2013-09-20	motina	2011-11-01–2012-10-31
		Nuo 1 iki 2 metų, 2013-09-21–2014-09-20	tėvas	2012-08-01–2013-07-31

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Vilniaus, Utenos ir Klaipėdos skyrių motinystės (tėvystės) pašalpų skyrimo dokumentus

Dažniausiai teritoriniuose skyriuose motinystės (tėvystės) pašalpa pirmaisiais vaiko auginimo metais yra skiriama pasibaigus nėštumo ir gimdymo atostogoms, nuo vaiko priežiūros atostogų pradžios ir mokama vienerius ar dvejus metus vieno iš tėvų pasirinkimu. Pasirinkus dvejų metų trukmę ir tuo laikotarpiu keičiant pašalpos gavėją, priimami nauji sprendimai dėl pašalpos skyrimo. Tokiais atvejais už tą patį vaiką mokamos motinystės (tėvystės) pašalpos apskaičiuojamos taikant skirtingą laikotarpį, iš kurio draudžiamųjų pajamų apskaičiuojamas kompensuojamas uždarbis.

Pastebėtina, kad tais atvejais, kai pašalpos gavėjas keičiasi pakartotinai, naujas sprendimas nėra priimamas, o tęsiamas tam asmeniui anksčiau paskirtos pašalpos mokėjimas, kaip ir nustato Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų 48 punktą. Be to, tais teisės aktuose²³ numatytais išimtiniais atvejais (pvz.: ūkinę ar individualią veiklą vykdančiams, dirbantiems pagal autorines sutartis asmenims, taip pat asmenims, kurie įgyja teisę gauti pašalpą būdami kito vaiko priežiūros atostogose), kai teisė gauti motinystės (tėvystės) pašalpą už konkretų vaiką suteikiama nesant jo priežiūros atostogose, data, kurios pagrindu imamas laikotarpis kompensuojamam užmokesčiui apskaičiuoti, yra diena po nėštumo ir gimdymo atostogų arba vaiko gimimo diena.

Manome, kad siekiant objektyvesnio ir sąžiningesnio pašalpos dydžio apskaičiavimo, skirtingiems pašalpos gavėjams skaičiuojant motinystės (tėvystės) pašalpas dėl to paties draudžiamąjį įvykių (vaiko gimimo), turi būti laikomasi vienodų principų – turėtų būti imamas tas pats laikotarpis kompensuojamajam užmokesčiui apskaičiuoti.

Pažymėtina, kad teise gauti išmoką laikant datą, nuo kurios prašoma ją skirti, antraisiais vaiko auginimo metais pašalpos gavėjui keičiantis vėliau, nei vaikui sukanka 1 metai, kai kuriais atvejais susidaro situacija, kad į kompensuojamąjį uždarbį įtraukiamas laikotarpis jau gimus vaikui (žr. 2 lentelėje pateiktus 6 ir 7 pvz.). Tokiu būdu gali būti sudaromos prielaidos piktnaudžiauti, siekiant padidinti draudžiamąsias pajamas, kurios įvertinamos apskaičiuojant kompensuojamąjį uždarbį, o tai lemtų ir didesnes fondo išlaidas.

Atkreipiame dėmesį, kad siekiant išvengti piktnaudžiavimų ir sugriežtinti motinystės, tėvystės ir motinystės (tėvystės) socialinio draudimo pašalpų mokėjimo tvarką, 2008 m. pabaigoje Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo pakeitimais²⁴ patikslinta kompensuojamojo uždarbio apskaičiavimo tvarka. Įstatymo pakeitimo projektu²⁵ inicijuoti pakeitimai pailginti laikotarpį, iš kurio draudžiamųjų pajamų skaičiuojamas kompensuojamasis uždarbis, aiškinamajame rašte buvo motyvuojami objektyvesniu motinystės, tėvystės ir motinystės (tėvystės) socialinio draudimo pašalpų skaičiavimu, siekiant užkirsti kelią nesąžiningu būdu gauti didesnes motinystės, motinystės (tėvystės) bei tėvystės pašalpas „dirbtinai“ (susitarus su darbdaviu) padidinant draudžiamąsias pajamas to laikotarpio, iš kurio apskaičiuojamas kompensuojamasis uždarbis. Nurodyta, kad tai mažins neteisėtų darbdavių ir darbuotojų sandorių tikimybę, siekiant gauti nepagrįstas socialinio draudimo išmokas.

Atsižvelgiant į didėjančią tendenciją antrais vaiko auginimo metais keisti motinystės (tėvystės) pašalpos gavėją ir siekiant tikslų įgyvendinimo tęstinumo, teisės aktuose būtina aiškiai apibrėžti visiems apdraustiesiems vienodą motinystės (tėvystės) pašalpos skaičiavimo principą dėl to paties draudžiamąjį įvykių (vaiko gimimo), nustatant vieną teisės į pašalpą datą kompensuojamajam užmokesčiui apskaičiuoti – vaiko gimimo dieną arba dieną po nėštumo ir gimdymo atostogų.

1.3. Dėl administravimo sąnaudų kompensavimo už pavestų funkcijų vykdymą

2013 m. administravimo sąnaudų, patiriamų vykdant pavestas tiesiogiai su fondu nesusijusias funkcijas, kompensavimo dydžiai kai kuriais atvejais buvo nustatyti nepagrįstai arba

²³ Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymas, 2000-12-21 Nr. IX-110, 5 str. 6 d., 19 str. 4 d.; Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatai, 46 p.

²⁴ Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 3, 4, 5, 6, 8, 9, 16, 18¹, 18³, 19 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas, 2008-12-18 Nr. XI-71.

²⁵ Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 4, 5, 6, 16, 18, 18¹, 18³, 19 ir 21 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas, 2008-12-15 Nr. XIP-195.

nevisapusiškai įvertinus patiriamas sąnaudas:

- Užimtumo fondui pervedamų lėšų administravimo sąnaudų kompensavimo dydis apskaičiuotas pagal nepagrįstai nustatytą sąlyginį skaičių darbuotojų, susijusių su nedarbo socialinio draudimo įmokų surinkimu ir jų pervedimu į Užimtumo fondą. Konkretus sąlyginio darbuotojų skaičiaus dydis taikytas siekiant suvienodinti lėšų, pervedamų į Užimtumo ir Privalomojo sveikatos draudimo fondus, administravimo sąnaudų kompensavimo dydžius (iki 0,55 proc.).
- Apskaičiavus Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2013 metų rodiklių patvirtinimo įstatymu tvirtinamą administravimo sąnaudų kompensavimo dydį už įmokų surinkimą ir pervedimą į pensijų fondus, neįvertintos teritorinių skyrių patirtos sąnaudos, susijusios su šių įmokų administravimu.

Dėl šių priežasčių negalime patvirtinti, kad 2013 m. už nedarbo socialinio draudimo įmokų surinkimą ir pervedimą į Užimtumo fondą pagrįstai apskaičiuota 921,4 tūkst. Lt pajamų, o už pensijų socialinio draudimo įmokų surinkimą ir pervedimą į pensijų fondus Valstybinio socialinio draudimo fondui buvo kompensuotos visos fondo administravimo įstaigų patirtos sąnaudos.

Tarpusavyje nesuderinus teisės aktų nuostatų dėl kompensacijos už sveikatos draudimo įmokų administravimą, Valstybinio socialinio draudimo fondas 2013 m. negavo Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2013 metų rodiklių patvirtinimo įstatyme nustatytų ir pagal patvirtintą kompensavimo dydį apskaičiuotų 15 222 tūkst. Lt pajamų už sveikatos draudimo įmokų surinkimą ir pervedimą į Privalomojo sveikatos draudimo fondą. Žinant apie šiuos teisės aktų nesuderinamumus, laiku neinicijuoti atitinkami Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2013 metų rodiklių patvirtinimo įstatymo pakeitimai. Įvertinus šioms sumoms apskaičiuotą nuvertėjimą (6 890,8 tūkst. Lt), 2013 m. Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto deficitas sumažintas 8 331,2 tūkst. Lt.

2013 m. pabaigoje pakeitus fondo administravimo sąnaudų, patiriamų surenkant ir pervedant įmokas į fondus, skaičiavimo metodiką, pagal kurią į administravimo sąnaudų dydį nėra įtrauktos netiesiogiai su įmokų administravimu susijusių pareigybių, taip pat ne visais atvejais įvertintos tiesiogiai susijusių pareigybių, išlaikymo sąnaudos, 2014 m. gali būti nevisapusiškai įvertintos ir fondui atlygintos ne visos vykdant pavestas funkcijas patirtos sąnaudos.

Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2013 metų rodiklių patvirtinimo įstatymu²⁶ nustatyti dydžiai fondo veiklos sąnaudų kompensacijai už teisės aktais pavestų funkcijų vykdymą: už išmokų, finansuojamų iš valstybės biudžeto, skyrimą, mokėjimą ir pristatymą nustatytas dydis – 3,6 proc. nuo šioms išmokoms skirtos valstybės biudžeto lėšų sumos; už pensijų draudimo įmokų surinkimą ir pervedimą pensijų kaupimo bendrovėms – 0,11 proc. nuo surinktų ir pervestų įmokų sumos; už sveikatos draudimo įmokų surinkimą ir pervedimą į Privalomąjį sveikatos draudimo fondą bei nedarbo socialinio draudimo įmokų, pervedamų į Užimtumo fondą, surinkimą ir pervedimą – 0,55 proc. nuo surinktų ir pervestų įmokų sumos.

Iš viso 2013 m. Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžete apskaičiuota 25 997 tūkst. Lt pajamų, gaunamų kompensuojant pavestų funkcijų vykdymui patirtas sąnaudas. Nustatyta, kad ne visos pajamos apskaičiuotos pagal pagrįstai nurodytą kompensavimo dydį, kai kuriais atvejais nevisapusiškai įvertintos ir nevisiškai kompensuotos fondo patirtos sąnaudos, dalis apskaičiuotų pajamų negauta dėl tarpusavyje nesuderintų teisės aktų nuostatų.

²⁶ Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2013 metų rodiklių patvirtinimo įstatymas, 2012-12-20 Nr. XII-66, 3 straipsnio 15–18 d.

Nedarbo socialinio draudimo lėšų, pervedamų į Užimtumo fondą, administravimas.

Administravimo sąnaudų, patiriamų surenkant ir pervedant įmokas į Privalomojo sveikatos draudimo bei Užimtumo fondus, kompensavimo dydis 2013 m. (0,55 proc. nuo surinktų ir pervestų įmokų sumos) apskaičiuotas atsižvelgiant į bendras veiklos sąnaudas (išskyrus paskolų palūkanas ir administravimo mokesčius bei išmokų mokėjimo sąnaudas), sąlyginį (perskaičiuotą proporcingai dirbtam darbo laikui) fondo administravimo įstaigų specialistų, susijusių su konkrečia draudimo rūšimi, pareigybių skaičių ir bendrą pareigybių skaičių fondo administravimo įstaigose 2013 m. (3 385,8 pareigybes). Skaičiuojant sąlyginį visas įmokas administruojančių darbuotojų skaičių buvo įvertintas tiesiogiai ir netiesiogiai su įmokų administravimu susijusių pareigybių skaičius fondo administravimo įstaigose (atitinkamai 817 ir 338 pareigybės), kuris paskirstytas atitinkamoms administruojamų įmokų rūšims.

Tiesiogiai ir netiesiogiai su įmokų administravimu susijusios pareigybės

Į tiesiogiai su įmokų administravimu susijusių pareigybių skaičių įtraukti fondo valdybos ir teritorinių skyrių registro ir įmokų išieškojimo skyrių specialistai bei sąlyginis direktorių ir jų pavadootojų skaičius. Netiesiogiai su įmokų administravimu susijusių pareigybių skaičius apskaičiuotas įvertinus 34,1 proc. kitas funkcijas vykdančių pareigybių skaičiaus, t. y. finansų skyrių specialistų, teisininkų, informatikų, raštinės specialistų ir kitų. 34,1 proc. dydis nustatytas atsižvelgiant į tai, kad įmokų administravimo specialistai (817) sudaro 34,1 proc. nuo bendro tiesiogines funkcijas vykdančių specialistų skaičiaus (2 395), atitinkamai šis santykis pritaikytas netiesiogines funkcijas atliekančių specialistų skaičiui.

Audito metu nustatyta, kad sąlyginis pareigybių, susijusių su sveikatos draudimo įmokų administravimu, skaičius 2013 m. apskaičiuotas pritaikius 20 proc. dydį nuo visų sąlyginio darbuotojų pareigybių skaičiaus, tuo tarpu sąlyginiam pareigybių, susijusių su nedarbo socialinio draudimo įmokų administravimu, skaičiui apskaičiuoti taikytas 3 proc. dydis. Sveikatos draudimo įmokų atveju fondo valdyba pasirinktą dydį pagrindė tuo, kad sveikatos draudimas yra 1 iš 5 socialinio draudimo rūšių, todėl šią draudimo rūšį administruojančių pareigybių skaičius sudaro 1/5 (arba 20 proc.) nuo tiesiogiai ir netiesiogiai su įmokų administravimu susijusių pareigybių (iš viso 1 155) skaičiaus. Tuo tarpu nedarbo socialinio draudimo įmokų atveju sąlyginis darbuotojų dydis nustatytas neatsižvelgiant į tai, kad nedarbo socialinis draudimas taip pat yra 1 iš 5 socialinio draudimo rūšių. Šiuo atveju dydis buvo apskaičiuotas, siekiant sveikatos draudimo įmokų, pervedamų į Privalomąjį sveikatos draudimo fondą, administravimo įkainį (0,55 proc.) suvienodinti su nedarbo socialinio draudimo įmokų, pervedamų į Užimtumo fondą, administravimo įkainiu. Mūsų nuomone, kriterijai, kurie buvo taikyti, yra nepagrįsti, todėl negalime patvirtinti, kad 921,4 tūkst. Lt pajamos už 2013 m. į Užimtumo fondą pervestas nedarbo socialinio draudimo lėšas yra pagrįstai apskaičiuotos ir kad buvo kompensuotos visos patirtos fondo sąnaudos, susijusios su šia fondo administravimo įstaigoms pavesta funkcija.

Įmokų, pervedamų į pensijų fondus, administravimas. 2013 m. sąnaudų, patiriamų surenkant pensijų socialinio draudimo įmokas ir dalį jų (2013 m. – 2,5 proc.) pervedant į pensijų fondus, kompensavimo dydis (0,11 proc. nuo surinktų ir pervestų įmokų) apskaičiuotas nevisapusiškai įvertinus Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaigų patiriamas sąnaudas administruojant šias lėšas. Skaičiuojant administravimo sąnaudų kompensavimo dydį šiam tikslui, įvertintos tik fondo valdybos vykdomos funkcijos ir neatsižvelgta į teritorinių skyrių funkcijas, susijusias su pensijų socialinio draudimo įmokomis.

Įmokų, pervedamų į pensijų fondus, administravimo sąnaudų kompensavimo dydžio apskaičiavimas

Administravimo sąnaudų kompensavimo dydis už įmokų surinkimą ir pervedimą į pensijų fondus 2013 m. apskaičiuotas įvertinus sąlyginį (perskaičiuotą proporcingai dirbtam laikui) fondo valdybos specialistų, susijusių su įmokų surinkimu ir pervedimu į pensijų fondus, pareigybių skaičių – 8,2. Jį

sudarė tiesioginės pareigybių išlaidos (Registrų tvarkymo skyriaus – 2, Informacinės sistemos plėtros skyriaus – 1, Finansų ir apskaitos skyriaus – 1 pareigybė) ir pridėtinės pareigybių išlaidos, t. y. sąlyginis perskaičiuotas proporcingai dirbtam darbo laikui valdybos specialistų pareigybių skaičius (Statistikos, analizės ir prognozės skyriaus – 0,5, Teisės skyriaus – 0,3, Finansų ir apskaitos skyriaus – 0,5, Registrų tvarkymo skyriaus – 0,3, Informacinės sistemos plėtros skyriaus – 1,2, Informacinės sistemos eksploatavimo ir informacijos valdymo skyriaus – 1,3, vadovybės – 0,1 pareigybės).

Skaičiuojant į pensijų fondus pervedamų įmokų administravimo sąnaudų kompensavimo dydį neatsižvelgta į tai, kad įmokų surinkimą atlieka fondo valdybos teritoriniai skyriai, todėl šių skyrių pareigybių (ar sąlyginio jų skaičiaus), susijusių su įmokų surinkimu, išieškojimu, apskaita ar kt. funkcijomis, išlaikymo sąnaudos yra sudėtinė dalis administravimo sąnaudų, patiriamų surenkant įmokas ir pervedant jas į pensijų fondus.

Į įmokų, pervedamų į pensijų fondus, administravimo sąnaudų kompensavimo dydį įtraukus tik fondo valdybos šiuo tikslu vykdomų funkcijų išlaidas, neatsižvelgiant į teritorinių skyrių įmokų surinkimo, jų išieškojimo ir apskaitos funkcijas, nustatytas mažesnis nei faktiškai patiriamas administravimo sąnaudų dydis, todėl 2013 m. Valstybinio socialinio draudimo fondui kompensuota tik dalis į pensijų fondus pervestų įmokų administravimui patirtų sąnaudų – 495,5 tūkst. Lt. Ne visų 2013 metais patirtų sąnaudų kompensavimą patvirtina ir tai, kad 2014 metams už šią fondo administravimo įstaigų vykdomą funkciją (įmokų surinkimą ir pervedimą į pensijų fondus) apskaičiuotas didesnis administravimo sąnaudų kompensavimo dydis – 0,45 proc. vietoj 0,11 proc.

Sveikatos draudimo įmokų administravimas. Už šių įmokų surinkimą ir pervedimą į Privalomąjį sveikatos draudimo fondą pagal patvirtintą dydį (0,55 proc. nuo surinktų ir pervestų įmokų sumos) 2013 m. Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžete apskaičiuota 15 222 tūkst. Lt pajamų, tačiau dėl nesuderintų įstatymų šių pajamų fondas negavo.

Fondo valdyba pajamas už sveikatos draudimo įmokų surinkimą ir pervedimą į Privalomojo sveikatos draudimo fondą apskaičiavo vadovaudamasi įstatymo²⁷ 3 straipsnio 17 dalimi, nustatančia minėtą kompensacijos dydį, pagal kurią 2013 m. Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžete buvo suplanuota 14 646 tūkst. Lt pajamų suma.

Įstatymo projektas²⁸ buvo parengtas galiojant Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sandaros įstatymo²⁹ nuostatai, kad fondo biudžeto rodiklių patvirtinimo įstatymu atitinkamiems biudžetiniams metams turi būti patvirtintas fondo veiklos sąnaudų kompensacijos už įmokų surinkimą ir pervedimą į fondus apskaičiuoti dydis.

2012 metų pabaigoje Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sandaros įstatymo pakeitimais³⁰ reikalavimo Fondo biudžeto rodiklių patvirtinimo įstatymu patvirtinti fondo veiklos sąnaudų kompensacijos už įmokų surinkimą ir pervedimą į fondus apskaičiuoti dydį, įsigaliojimas nukeltas į 2014 metus. Neatsižvelgiant į šį pakeitimą, fondo veiklos sąnaudų kompensavimas už sveikatos draudimo įmokų surinkimą ir pervedimą į Privalomojo sveikatos draudimo fondą buvo numatytas tą pačią dieną priimtame Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2013 metų rodiklių patvirtinimo įstatyme.

²⁷ Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2013 metų rodiklių patvirtinimo įstatymas, 2012-12-20 Nr. XII-66.

²⁸ Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2013 metų rodiklių patvirtinimo įstatymo projektas, 2012-12-17 Nr. XIP-4925(2).

²⁹ Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sandaros įstatymas, 2001-10-11 Nr. IX-547 (2012-10-17 įstatymo Nr. XI-2304 redakcija), 11 str. 1 d. 11 p.

³⁰ Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sandaros įstatymo 3, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 13, 14, 15 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 3, 7 ir 11 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas, 2012-12-20 Nr. XII-124.

Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sandaros ir Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2013 m. rodiklių patvirtinimo įstatymų prieštaravimai, taip pat Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2013 m. rodiklių patvirtinimo įstatymo nuostatų ir fondo biudžete patvirtintų sumų neatitiktis 2013 m. Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto rodiklių patvirtinimo įstatymu numatytoms sumoms (tvirtinant PSDF biudžetą šiuo įstatymu, išlaidos šiam tikslui jame nenumatytos), Valstybinės ligonių kasos prie Sveikatos apsaugos ministerijos pateikiami kaip argumentai, kuriais remdamasi ši institucija Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybai nekompensavo ir neplanuoja kompensuoti 2013 metais patirtų sąnaudų administruojant sveikatos draudimo įmokas³¹. Privalomąjį sveikatos draudimą administruojančioms institucijoms atsakius kompensuoti tokias sąnaudas ir paaiškėjus, kad fondas negaus suplanuotų 14 646 tūkst. Lt pajamų, Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2013 metų rodiklių patvirtinimo įstatymas pakeistas nebuvo.

Tarpusavyje nesuderinus teisės aktų nuostatų, reglamentuojančių Valstybinio socialinio draudimo fondo veikloje patiriamų sąnaudų administruojant sveikatos draudimo įmokas kompensavimą ir su juo susijusių pajamų ir išlaidų planavimą ir numatymą atitinkamuose biudžetuose, Valstybinio socialinio draudimo fondas 2013 m. negavo 15 222 tūkst. Lt apskaičiuotų pajamų ir pagal fondo apskaitos politiką apskaičiavo 6 890,8 tūkst. Lt šių sumų nuvertėjimą.

Atsižvelgdama į teises aplinkybes (teisės aktų nuostatų ir patvirtintų skirtingų biudžetų nesuderinamumą), fondo valdyba, vadovaudamasi Valstybinio socialinio draudimo įstatymo³² 29 straipsnio 2 dalies 6 punktu, kuriuo nustatyta fondo valdybos teisė fondo tarybos pritarimu atsisakyti visų ar dalies kreditorinių reikalavimų, planuoja kreiptis į fondo tarybą su prašymu leisti nurašyti gautinas sumas iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo (Valstybinės ligonių kasos)³³. Pastebėtina, kad Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžete apskaičiuotos pajamos už sveikatos draudimo įmokų administravimą, kurių fondas negaus, 2013 m. šio fondo deficitą nepagrįstai sumažino 8 331,2 tūkst. Lt.

Pavestų funkcijų administravimo sąnaudų kompensavimas 2014 metais. Lyginant 2013 metais vykdant pavestas funkcijas patiriamų sąnaudų kompensavimui nustatytus ir tuo tikslu patvirtintus dydžius 2014 metams buvo nustatyta skirtumų (žr. 3 lentelę), kurie atsirado pakeitus Fondo administravimo sąnaudų, patiriamų surenkant ir pervedant įmokas į fondus, skaičiavimo metodiką³⁴.

3 lentelė. Valstybinio socialinio draudimo fondo veiklos sąnaudų kompensacijų dydžiai		
VSDF pavesta funkcija	2013 m.	2014 m.
Už išmokų, finansuojamų iš valstybės biudžeto, skyrimą, mokėjimą ir pristatymą	3,6 proc.	3,6 proc.
Už pensijų draudimo įmokų surinkimą ir pervedimą pensijų kaupimo bendrovėms	0,11 proc.	0,45 proc.
Už sveikatos draudimo įmokų surinkimą ir pervedimą į PSDF	0,55 proc.	0,45 proc.
Už nedarbo socialinio draudimo įmokų surinkimą ir pervedimą į Užimtumo fondą	0,55 proc.	0,45 proc.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal 2013 m. ir 2014 m. Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto rodiklių patvirtinimo įstatymus

³¹ Valstybinės ligonių kasos 2013-07-16 raštas Nr. 4K-5551 (ir kiti) Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybai.

³² Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymas, 1991-05-21 Nr. I-1336.

³³ Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos 2014-04-14 raštas Nr. (1.11)I-3473 Valstybės kontrolei.

³⁴ Pakeitimai patvirtinti Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos direktoriaus 2013-10-17 įsakymu Nr. VE-114.

Palyginus kompensavimo dydžiams apskaičiuoti įvertintus kriterijus ir į patiriamas sąnaudas įskaičiuojamas sudedamąsias dalis nustatyta, kad 2014 metais, skirtingai nei 2013 metais, apskaičiuojant administravimo sąnaudų dydžius už įmokų surinkimą ir pervedimą į pensijų, Privalomojo sveikatos draudimo ir Užimtumo fondus, atsižvelgta tik į tiesiogiai su įmokų administravimu susijusias pareigybes ir neįvertintos netiesiogiai su šiomis funkcijomis susijusios pareigybės (pavyzdžiui, fondo administravimo įstaigų Finansų ir apskaitos, Teisės ir personalo bei kitų skyrių specialistai, atliekantys ne tik su įmokų į kitus fondus surinkimu ir pervedimu susijusias, bet ir kitas funkcijas).

Pareigybės, įvertintos skaičiuojant įmokų, pervedamų į kitus fondus, administravimo sąnaudų dydį

Skaičiuojant į fondus pervedamų įmokų administravimo sąnaudų kompensavimo dydžius 2014 metams, įvertinta 821 suplanuota pareigybė (sąlyginis jų skaičius, perskaičiuotas faktiškai dirbtam laikui), susijusi su įmokų administravimu: 4 teritorinių skyrių direktorių, 11 direktorių pavaduotojų, 650 Registro skyrių, 132 Įmokų išieškojimo skyrių, 4 nuotolinių darbo vietų, 1 Karinių ir joms prilygintų struktūrų skyriaus, taip pat fondo valdybos 1 direktoriaus pavaduotojo, 9 Registrų skyriaus ir 9 Įmokų administravimo skyriaus pareigybės.

Be to, išnagrinėjus Finansų ir apskaitos skyriaus specialistų pareigybių aprašymus, nustatyta, kad viena specialisto pareigybė yra tiesiogiai susijusi tik su įmokomis, pervedamomis į pensijų fondus (darbuotojas atsakingas už pensijų kaupimo dalyvių kaupiamųjų pensijų įmokų administravimą: formuoja kaupiamųjų pensijų įmokų mokėjimo žiniaraščius, rengia mokėjimo nurodymus pensijų fondams, formuoja ir siunčia suderinimo raštus pensijų kaupimo bendrovėms ir kt.) Ši pareigybė taip pat nebuvo įtraukta į įmokų, pervedamų į pensijų fondus, administravimo sąnaudoms kompensuoti skaičiuojamą dydį.

Atsižvelgę į šiuos dalykus manome, kad skaičiuojant administravimo sąnaudų, patiriamų surenkant socialinio draudimo įmokas ir pervedant jas į kitus fondus, dydį, nebuvo visapusiškai įvertintos vykdančios šias funkcijas Valstybinio socialinio draudimo fondo patiriamos sąnaudos. Dėl šios priežasties 2014 metais fondui gali būti nevisiškai atlygintos vykdančios pavestas funkcijas patirtos sąnaudos.

2. VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO FONDO ADMINISTRAVIMAS

2.1. Dėl VSDF turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo

2013 m. priimti įstatymo pakeitimai dėl fondo turto disponavimo Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymu nustatyta tvarka apribojo fondo valdybos galimybes laisvai parduoti ar nuomoti nekilnojamojo turto rinkoje paklausų fondo turtą ir taip surinkti daugiau pajamų į fondą. Siekiant išvengti nenaudojamo turto išlaikymo sąnaudų, priimami sprendimai jį perduoti neatlygintinai, taip prarandant teisę iš paklausaus fondo valdomo turto gauti pajamas ir ateityje.

Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo pakeitimu³⁵, kuris įsigaliojo 2013 m. rugsėjo 1 d., buvo atsisakyta nuostatos, kad visas fondui priklausantis valstybės turtas gali būti naudojamas tik socialinio draudimo reikmėms bei papildomoms fondo biudžeto pajamoms gauti. Dėl šio įstatymo pakeitimo fondo turtas pradėtas valdyti, naudoti ir disponuoti visam valstybės turtui taikoma visoms valstybės ir savivaldybių institucijoms bendra Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymu nustatyta tvarka. Šio įstatymo priėmimo metu buvo iškilusių abejonių tokio sprendimo pagrįstumu, nes Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 2 straipsnio 12 dalyje nustatyta, kad Valstybinio socialinio draudimo fondas – šio įstatymo nustatyta tvarka valdomi centralizuoti tiksliniai finansiniai ir materialiniai ištekliai, kurie yra įtraukiami į apskaitą nuo valstybės ir savivaldybių biudžetų atskirtame Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžete ir yra naudojami valstybiniam socialiniam pensijų, ligos ir motinystės, nedarbo, sveikatos bei nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų draudimui finansuoti, valdyti ir administruoti. Dėl šios priežasties fondo turtas turėtų būti naudojamas tik socialinio draudimo reikmėms. Kadangi Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetas atskirtas nuo valstybės, buvo nuspręsta, kad fondo valdybos turto privatizavimo ar materialiojo turto nuomos atveju gautos lėšos už parduotą ar išnuomotą turtą pateks ne į valstybės, o į fondo biudžetą³⁶. Nustatyta, kad minėtas įstatymo pakeitimas gerokai sumažino fondo galimybę gauti pajamų iš jam nereikalingo turto pardavimo ir nuomos.

Pagal šiuo metu teisės aktuose nustatytą tvarką fondo turto privatizavimo atveju gautos lėšos patektų ne į fondo, o į Finansų ministerijos valdomos privatizavimo fondo sąskaitos pajamas³⁷, todėl fondo valdybai nereikalingo ilgalaikio materialaus turto pardavimas iki šiol nevyksta.

Dėl VSDF veiklai nereikalingo nekilnojamojo turto pardavimo

Fondo administravimo įstaigų nekilnojamojo turto, nereikalingo socialinio draudimo veiklai, 2013–2015 m. pardavimo plane įtraukti 3 objektai: fondo valdybos patikėjimo teise valdomos patalpos Kalvarijų g. 125, Vilniuje (801,34 kv. m), Kauno skyriaus patikėjimo teise valdomos patalpos Gedimino g. 115C, Kaišiadoryse (688,01 kv. m), Vilniaus skyriaus patikėjimo teise valdomos patalpos Birutės g. 2, Trakuose (166,32 kv. m) ir garažas (17,78 kv. m).

Atsižvelgiant į Valstybinio socialinio draudimo įstatyme įteisintus pakeitimus dėl fondo turto valdymo, naudojimo ir disponavimo, fondo valdybos prašymu Socialinės apsaugos ir darbo ministerija pritarė³⁸ dėl šio turto perdavimo VĮ Valstybės turto fondui dėl nereikalingo nekilnojamojo turto įtraukimo į privatizavimo objektų sąrašą. Atsižvelgus į Valstybės turto fondo pastebėjimus³⁹ dėl Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatyme nenumatytų išimčių pajamas už parduotą VSDF turtą pervesti į fondo biudžetą, priimti sprendimai⁴⁰ socialinio draudimo veiklai nereikalingą nekilnojamąjį turtą parduoti vieninteliu teisės aktais leistinu būdu – Valstybės turto fondo organizuojamuose aukcionuose, apmokant už šią paslaugą pagal patvirtintus įkainius⁴¹.

Iki 2014-06-30 sutartys dėl socialinio draudimo veiklai nereikalingo nekilnojamojo turto pardavimo su VĮ Valstybės turto fondu sudarytos nebuvo.

³⁵ 2013-06-25 įstatymas Nr. XII-401.

³⁶ Seimo teisės departamento 2012-02-03 išvada Nr. XIP-3951(2), Seimo Socialinių reikalų ir darbo komiteto 2013-06-14 išvada Nr. 103-P-29.

³⁷ Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymas, 1997-11-04 Nr. VIII-480, 7 str. 2 d.

³⁸ Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos 2013-10-29 raštas Nr. (7.62)I-7105 Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai; Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2013-11-18 atsakymas Nr. (5.30-73)SD-7809.

³⁹ Valstybės įmonės Valstybės turto fondo 2013-12-18 raštas Nr. (20)3R-2680 Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybai.

⁴⁰ Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos 2014-01-14 raštas Nr. (7.62)I-396 Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai; Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2014-03-21 atsakymas Nr. (5.30-73)SD-1958.

⁴¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-12-16 nutarimas Nr. 1622 „Dėl juridiniams asmenims nuosavybės ar patikėjimo teise priklausiančio turto pardavimo aukcionuose, kuriuos rengia valstybės įmonė Valstybės turto fondas, tvarkos patvirtinimo“.

Patvirtinus Valstybinio socialinio draudimo įstatymo pakeitimus dėl fondo turto valdymo pagrindų ir, atsižvelgiant į nuo valstybės ir savivaldybių atskirą fondo biudžetą, atitinkamai nepakeitus susijusio Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo, fondo turto, kitaip nei viso valstybės ir savivaldybių turto, pardavimas tapo atlygintina paslauga, mažinančia fondo turto pardavimo pajamas.

Fondo turto valdymui taikant Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo reikalavimus, tuo pačiu tapo privalomas reikalavimas sprendimą išnuomoti valstybės ilgalaikį materialųjį turtą suderinti su Aplinkos ministerija, kuri tokio leidimo gali neduoti, kai norimas išnuomoti turtas reikalingas ir perduotinas kitoms valstybės institucijoms⁴².

Vietoj galinčio duoti fondui pajamų nereikalingo fondo patikėjimo teise valdomo turto pardavimo ar nuomos, fondo valdyba gauna daugybę valstybės ir savivaldybių institucijų prašymų šį turtą neatlygintinai perduoti joms valdyti ir naudoti patikėjimo teise arba panaudos pagrindais. Fondo valdyba, negalėdama laisvai jai nereikalingo turto perduoti ar išnuomoti, siekdama išvengti šio nenaudojamo turto eksploatacinių išlaidų mokėjimo, priversta spręsti šio turto neatlygintino perdavimo kitoms institucijoms klausimus.

Neatlygintino fondo turto perdavimo kitoms įstaigoms pavyzdžiai

Remdamasi Kupiškio r. savivaldybės prašymu, fondo valdyba 2014-01-20 raštu Nr. (7.62)I-652 informavo savivaldybę dėl sutikimo perduoti Panevėžio skyriaus patikėjimo teise valdomas patalpas L. Stuokos-Gucevičiaus a. 14, Kupiškyje (467,64 kv. m). Kupiškio rajono savivaldybė 2014-02-27 priėmė sprendimą Nr. TS-37 perimti patalpas patikėjimo teise.

Pagal Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos 2014-05-21 raštu Nr. (4.19)-22-1723 pateiktą prašymą patalpas Vytauto g. 13, Klaipėdoje (516,36 kv. m) perduoti savivaldybei panaudos pagrindais, fondo valdyba 2014-06-13 raštu Nr. (7.62)I-5321 kreipėsi į Socialinės apsaugos ir darbo ministeriją pritarimo perduoti patalpas savivaldybei panaudos pagrindais 10 metų laikotarpiui. Pagal Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos 2014-02-25 raštu Nr. (4.19)-22-652 pateiktą prašymą patalpas Vytauto g. 13, Klaipėdoje (516,36 kv. m) perduoti savivaldybei patikėjimo teise ir iš Klaipėdos skyriaus gautą 2014-03-03 raštą Nr. (3.35)SI-12476, fondo valdyba svarstė ir tokį sprendimą.

Fondo valdyba iš Lietuvos darbo biržos gavo 2014-03-07 raštą Nr. Sd-725, kuriuo prašoma Lietuvos darbo biržai patikėjimo teise perduoti patalpas J. Kubiliaus g. 10, Vilniuje (468,89 kv. m). Valdyba jas planuoja perduoti panaudos pagrindais.

Fondo valdybos patalpos Kalvarijų g. 125, Vilniuje (801,34 kv. m) iš parduodamų objektų sąrašo šiuo metu išbrauktos dėl Lietuvos darbo biržos rašto Vilniaus teritorinei darbo biržai⁴³ (kopijos), kuriame Vilniaus teritorinei darbo biržai pavesta kreiptis į fondo valdybą dėl patalpų perdavimo. Tiesioginio prašymo fondo valdyba dar negavo.

Pažymėtina, kad kai kuriais atvejais priimdama sprendimus rekonstruoti teritorinių skyrių patikėjimo teise valdomas patalpas ir vykdydama rekonstrukcijos darbus, fondo valdyba tikėjosi sąnaudas (ar jų dalį) padengti jai nereikalingo turto pardavimo ar nuomos pajamomis. Pavyzdžiui, rekonstruodama Panevėžio skyriaus administracinį pastatą L. Stuokos-Gucevičiaus g. 9, Kupiškyje, fondo valdyba patyrė apie 2,5 mln. Lt sąnaudų. Į rekonstruotas patalpas buvo perkelti Kupiškio skyriaus darbuotojai, todėl laisvas Panevėžio skyriaus patalpas Kupiškyje (L. Stuokos-Gucevičiaus g. 14) planuota

⁴² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-12-14 nutarimas Nr. 1524 „Dėl valstybės materialiojo turto nuomos“, 3.11 p.; Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2009-05-11 įsakymu Nr. D1-269 patvirtintas Turto valdytojų sprendimų išnuomoti valstybės ilgalaikį materialųjį turtą derinimo tvarkos aprašas, 8 p.

⁴³ Lietuvos darbo biržos 2014-01-06 raštas Nr. Sd-20 „Dėl patalpų Vilniaus teritorinės darbo biržos veiklai“.

parduoti⁴⁴. Patikėjimo teise perdavus nereikalingas socialinio draudimo veiklai patalpas Kupiškio rajono savivaldybei, fondui nebus kompensuota bent dalis patirtų fondo administravimo sąnaudų.

2014 metais Lietuvos Respublikos Seimas priėmė valstybės nekilnojamojo turto centralizuotą valdymą, naudojimą ir disponavimą juo numatančius įstatymo pakeitimus, kurie įsigalios 2014 m. spalio 1 d. Įstatymo pakeitimuose numatyta, kad pajamos už Valstybinio socialinio draudimo fondo apskaitoje įtraukto nekilnojamojo turto nuomą ir pardavimą, bus pervedamos į fondo sąskaitą. Pastebėtina, kad pagal įstatymą pajamos į Valstybinio socialinio draudimo fondo sąskaitą bus pervedamos tik už fondo apskaitoje esančio nekilnojamojo turto, t. y. tik fondo patikėjimo teise valdomo turto nuomą ir pardavimą. Tais pačiais įstatymo pakeitimais pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybei pavestus nustatyti etapus numatomas viso fondo patikėjimo teise valdomo nekilnojamojo turto perdavimas centralizuotai valdomo valstybės turto valdytojui⁴⁵, kuris tą turtą fondui perduotų pagal panaudos sutartis. Todėl, net ir įsigaliojus pakeitimams, fondo galimybė ateityje gauti pajamų už jos patikėjimo teise valdomą apskaitoje esantį nekilnojamąjį turtą šiuo metu nėra visiškai aiški.

2.2. Dėl VSDF administravimo išlaidų

2.2.1. Dėl išmokų mokėjimo išlaidų

Fondo valdyba neišnaudojo galimybių iš dviejų komercinių bankų išreikalauti Valstybinio socialinio draudimo įstatyme⁴⁶ įteisintų Lietuvos Respublikoje veikiančiose kredito ir kitose mokėjimo įstaigose atliekamų nemokamų fondo lėšų apyvartos operacijų ir 2013 metais sumokėjo 15 226 tūkst. Lt už socialinio draudimo išmokų įskaitymą į gavėjų sąskaitas.

2013 metais fondo administravimo įstaigos patyrė 38 922,4 tūkst. Lt išmokų mokėjimo sąnaudų, kurios sudarė apie 17 proc. visų fondo administravimo veiklos sąnaudų. 15 226 tūkst. Lt, arba 39,1 proc. visų išmokų mokėjimo sąnaudų, sudarė Lietuvoje veikiantiems komerciniams bankams sumokėtas mokestis už pensijų, pašalpų ir kompensacijų sumų pervedimą į išmokų gavėjų sąskaitas.

Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 21 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Lietuvos Respublikoje veikiančios kredito įstaigos, mokėjimo įstaigos, įmonės ar organizacijos fondo lėšų apyvartos operacijas atlieka nemokamai. Taigi šia nuostata pelno siekiantys bankai įpareigoti dalį savo vykdomų funkcijų atlikti nemokamai. Siekdama išmokų gavėjų patogumo fondo valdyba turi sąskaitas visose Lietuvos Respublikoje veikiančiose kredito įstaigose, iš kurių beveik visos vykdo minėtą įstatymo nuostatą ir mokėjimus į išmokų gavėjų sąskaitas tose įstaigose atlieka nemokamai, bet dvi kredito įstaigos 2013 metais teikė fondo lėšomis apmokamas lėšų įskaitymo į sąskaitas paslaugas, viena šių paslaugų nemokamai neatlieka iki šiol.

Išmokų pervedimo paslaugos bankuose 2013 metais

Fondo valdyba pagal 2002-04-05 su komerciniu banku sudarytą sąrašinių pavedimų sutartį Nr. 483/415-99 už pensijų, pašalpų, kompensacijų ir kitų išmokų pervedimą ir įskaitymą į lėšų gavėjų sąskaitas banke 2013 metais sumokėjo 14 989,91 tūkst. Lt. Sutartyje nustatytas paslaugos mokestis – 0,375 proc. nuo bendros bankui pateikto sąrašinio pavedimo sumos.

Kitam komerciniam bankui pagal 2002-03-01 sudarytą socialinių išmokų pensininkams pervedimo į

⁴⁴ Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos 2012-07-11 raštas Nr. (4.76)I-4365 Valstybės kontrolei.

⁴⁵ Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo Nr. VIII-729 pakeitimo įstatymas, 2014-03-25 Nr. XII-802, 15 str. 5 d., 21 str. 13 d. 1 d., 27 str. 7 d. 1 p., 19 str. 2–4 d.

⁴⁶ Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymas, 1991-05-21 Nr. I-1336.

kortelių sąskaitas sutartį Nr. 10/62 fondo valdyba 2013 metais bankui sumokėjo 236,13 tūkst. Lt už pensijų ir kitų socialinių išmokų pervedimą į gavėjų sąskaitas banke pagal sutartyje numatytą 0,1 proc. paslaugos mokesį, apskaičiuojamą nuo žiniaraštyje ir mokėjimo pavedime nurodytos bendros sumos. 2013-04-02 fondo valdyba ir bankas sudarė susitarimą Nr. F1-0-41, pagal kurį 2002 metais sudaryta sutartis buvo nutraukta nuo susitarimo pasirašymo dienos, o išmokos jų gavėjams į sąskaitas nuo to laiko įskaitomos nemokamai.

Visi kiti Lietuvoje veikiantys komerciniai bankai mokesčio už lėšų įskaitymą į socialinio draudimo išmokų gavėjų sąskaitas netaikė.

Fondo valdyba iš dviejų komercinių bankų nepareikalavusi įstatyme numatytų nemokamų paslaugų, mokėdama išmokas apdraustiesiems 2013 metais patyrė 15 226 tūkst. Lt didesnes fondo administravimo sąnaudas.

Vykdydama rekomendaciją imtis priemonių, kad fondo lėšų apyvartos operacijos visose kredito įstaigose būtų atliekamos nemokamai, fondo valdyba informavo komercinį banką, kad planuoja nutraukti 2002-04-05 sudarytą sutartį, pagal kurią šios paslaugos apmokestinamos. Kadangi šiame banke yra didžioji išmokų gavėjų sąskaitų dalis, fondo valdyba 2014 m. pradžioje paskelbė viešąjį pirkimą paslaugos, kuri užtikrintų realiu laiku veikiančią kasdienėms operacijoms atlikti skirtą automatizuotą sistemą ir fondo lėšų apyvartos visuose bankuose būtų atliekamos nemokamai.

2.2.2. Dėl fondo lėšų naudojimo ne socialinio draudimo administravimo tikslais

Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui pripažinus neteisėtu Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Utenos skyriaus darbuotojo atleidimą iš einamų pareigų, 106,1 tūkst. Lt fondo lėšų panaudota ne socialiniam draudimui finansuoti, valdyti ir administruoti. Gavus teismo sprendimą ir sumokėjus priteistą sumą, fondo valdyboje ir Utenos skyriuje nebuvo imtasi priemonių, kad skyriaus darbuotojų veiksmai, rengiant ir priimant teismo pripažintus neteisėtais dokumentus dėl atleidimo, būtų įvertinti, o fondo biudžetui padaryta žala atlyginta.

Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Utenos skyrius 106,1 tūkst. Lt fondo lėšų panaudojo sumokėti neteisėtai atleisto darbuotojo darbo užmokesį už priverstinės pravaikštos laiką (69,7 tūkst. Lt), socialinio draudimo įmokas (21,6 tūkst. Lt) ir išėitinę išmoką (14,8 tūkst. Lt).

Utenos skyriaus vyr. specialistas (teisininkas) skyriaus direktoriaus 2011-03-08 įsakymu Nr. (2.57)P-48 buvo atleistas iš darbo. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2013-02-25 sprendimu iš esmės paliko nepakeistą Panevėžio apygardos administracinio teismo 2012-08-17 sprendimą, kuriuo tarnybinė nuobauda – atleidimas iš pareigų pakeista tarnybine nuobauda – griežtu papeikimu. Teismai konstatavo, kad Utenos skyrius nepagrįstai ir neteisėtai pareiškėjui parinko griežčiausią tarnybinės nuobaudos rūšį – atleidimą iš pareigų, todėl iš skyriaus priteisė 69 734,32 Lt vidutinio darbo užmokesčio už priverstinės pravaikštos laiką nuo 2011-03-09 iki 2013-02-25 įskaitytinai.

Utenos skyriaus vyriausiojo specialisto (teisininko) atleidimas iš darbo ir dėl to įvykusių teismų sprendimai

Utenos skyriaus direktoriaus įsakymais skyriaus vyriausiajam specialistui (teisininkui) buvo skirtos tarnybinės nuobaudos: 2011-03-01 Nr. (2.57)P-45 – papeikimas, 2011-03-04 Nr. (2.57)P-46 – griežtas papeikimas, 2011-03-08 Nr. (2.57)P-47 – atleidimas iš pareigų. Vadovaujantis Utenos skyriaus direktoriaus 2011-03-08 įsakymu Nr. (2.57)P-48, specialistas nuo 2011-03-09 buvo atleistas iš pareigų ir skundais kreipėsi į apygardos administracinį teismą, prašydamas panaikinti Utenos skyriaus direktoriaus įsakymus, kuriais jam paskirtos tarnybinės nuobaudos.

Panevėžio apygardos administracinis teismas 2011-05-27 sprendimu specialisto skundą, kuriuo jis prašė panaikinti Utenos skyriaus direktoriaus įsakymu Nr. P-45 skirtą tarnybinę nuobaudą – papeikimą, patenkino; Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2012-06-04 nutartimi paliko galioti Panevėžio apygardos administracinio teismo sprendimą tarnybinę nuobaudą – griežtą papeikimą pakeisti tarnybine nuobauda – pastaba. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2013-02-25 nutartimi paliko galioti Panevėžio apygardos administracinio teismo sprendimą tarnybinę nuobaudą atleidimą iš pareigų pakeisti tarnybine nuobauda griežtu papeikimu.

Teismo sprendimui įvykdyti Utenos skyrius išleido iš viso 106,1 tūkst. Lt, darbo užmokestis ir socialinio draudimo įmokos buvo sumokėtos už nedirbtą laiką, taip pat sumokėta išeitinė išmoka. Šiuo atveju fondo lėšos buvo panaudotos ne socialinio draudimo tikslams, nes Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 2 straipsnio 12 punktą nustato, kad Valstybinio socialinio draudimo fondas – <...> centralizuoti tiksliniai finansiniai ir materialiniai išteklių, kurie yra <...> naudojami valstybiniam socialiniam pensijų, ligos ir motinystės, nedarbo bei nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų draudimui finansuoti, valdyti ir administruoti. Dėl šios priežasties minėtos Utenos skyriaus išlaidos laikomos žala fondui.

Gavus teismo sprendimą dėl darbuotojo atleidimo pripažinimo neteisėtu fondo valdyba ir Utenos skyrius nesiėmė jokių priemonių, kad tarnautojų / darbuotojų veiksmai, rengiant ir priimanč teismo pripažintą neteisėtą įsakymą dėl atleidimo, būtų įvertinti. Valstybės tarnybos įstatymo 30 str. 1 d. nustatyta, kad tarnybinio nusižengimo tyrimas pradedamas valstybės tarnautoją į pareigas priėmusio asmens iniciatyva arba jam gavus oficialią informaciją apie valstybės tarnautojo tarnybinį nusižengimą. Jeigu įsiteisėjusiame teismo sprendime konstatuota, kad valstybės institucija ar įstaiga pažeidė įstatymus ar kitus teisės aktus, valstybės institucijoje ar įstaigoje turi būti pradėtas valstybės tarnautojų, dėl kurių galimos kaltės buvo padaryti įsiteisėjusiuose teismo sprendimuose konstatuoti įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimai, tarnybinio nusižengimo tyrimas. Kai teismai dėl neteisėtų valstybės institucijos veiksmų iš jos pareiškėjams priteisia mokėti tam tikras sumas, tarnybinio ar drausminio nusižengimo tyrimo metu turi būti nagrinėjami ir materialinės atsakomybės klausimai, kaip nustatyta Tarnybinių nuobaudų skyrimo valstybės tarnautojam taisyklių⁴⁷ 20 p.

2.2.3. Dėl Kauno skyriaus patalpų Jonavoje remonto darbų

Fondo valdyba ir Kauno sk. patalpų Jonavoje remonto darbų pirkimo procedūras atliko netinkamai ir pažeisdami Viešųjų pirkimų įstatymą, nes nurodė netikslias pirkimo sąlygas dėl kvalifikacijos atestato, neprašė patikslinti akivaizdžiai netikslių ir neišsamų duomenų apie laimėjusio tiekėjo kvalifikaciją ir sutarčiai vykdyti pasirinko pirkimo sąlygų neatitinkantį nepakankamo ekonominio, techninio ir profesinio pajėgumo tiekėją.

Fondo valdyba ir Kauno skyrius netinkamai prižiūrėjo sudarytos remonto darbų sutarties vykdymą, todėl nepakankamo ekonominio, techninio ir profesinio pajėgumo tiekėjas pasibaigus sutarties terminui buvo atlikęs tik pusę numatytų darbų ir jų vykdymas sustojęs.

Fondo valdyba Kauno skyriaus prašymu supaprastinto atviro konkurso būdu atliko Kauno skyriaus administracinių patalpų (Kauno/Taikos g. 20/10 Jonava) remonto darbų pirkimą Nr.139495. Su pirkimo laimėtoju 2013-08-30 sudaryta statybos rangos sutartis 13F-38 preliminariai 775,7 tūkst. Lt su PVM statybos darbų vertei.

Numatytas remontuoti pastatas turi kultūros vertybės statusą, todėl pirkimo sąlygų 3.2.3.2 punkte buvo nustatyta, kad tiekėjai turi turėti teisę atlikti kultūros paveldo objekto tvarkybą ir to įrodymui

⁴⁷ Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-06-25 nutarimu Nr. 977, 20 p.

pateikti galiojantį Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos atestatą. Tačiau ministerija kvalifikacijos atestatų neišduoda⁴⁸, juos jau kurį laiką išduoda valstybės įmonė Statybos produkcijos sertifikavimo centras. Todėl pirkimo sąlygose nustatytas reikalavimas pateikti tik Aplinkos ministerijos kvalifikacijos atestatą pažeidė fondo valdybos supaprastintų viešųjų pirkimų taisyklių⁴⁹ 20 ir 44 punktus, Viešųjų pirkimų įstatymo 24 straipsnio 9 dalį ir 32 straipsnio 2 dalį bei Tiekėjų kvalifikacijos vertinimo metodinių rekomendacijų⁵⁰ 7 punktą, kad pirkimo dokumentų kvalifikaciniai reikalavimai turi būti tikslūs ir aiškūs.

Audito metu kilo abejonių dėl laimėjusio tiekėjo tinkamos kvalifikacijos Kauno skyriaus administracinių patalpų remonto sutarčiai vykdyti. Pirkimo metu valdyba pažeidė fondo valdybos Supaprastintų viešųjų pirkimų taisyklių 44, 46 ir 59.1 punktus ir Viešųjų pirkimų įstatymo 32 straipsnio 5 dalį ir 33 straipsnio 1 dalį, nes netikslūs ir neišsamūs duomenis apie savo kvalifikaciją pateikęs laimėjusio tiekėjo neprašė juos papildyti ir patikslinti. Fondo valdyba iš laimėjusio tiekėjo nepaprašė pateikti dokumento dėl įstaigos vadovo ir buhalterio teistumo nebuvimo patvirtinimo, taip pat nebuvo prašyti patikslinti tiekėjo pateikti dokumentai dėl atitikties pirkimo sąlygų reikalavimams, keliamiems techniniam ir profesiniam tiekėjų pajėgumui nustatyti. Laimėjęs tiekėjas pateikė nepagrįstą ir nepatikimą informaciją apie jo atitiktį pirkimo sąlygų reikalavimams dėl įvykdytų kapitalinio remonto darbų sutarčių.

Pastebėjimas dėl atitikimo nustatytam tiekėjo techninio ir profesinio pajėgumo reikalavimui

Supaprastinto atviro konkurso sąlygų 3.1.3.1 punkte buvo nustatytas reikalavimas, kad tiekėjas per pastaruosius 3 metus arba per laiką nuo tiekėjo įregistravimo dienos (jeigu tiekėjas vykdė veiklą mažiau nei 3 metus) turi būti įvykdęs arba vykdyti bent vieną kapitalinio remonto darbų sutartį, kurioje buvo keičiamos laikančiosios konstrukcijos. Įvykdytos ar vykdomos sutarties įvykdymo vertė turi būti ne mažesnė kaip 0,7 pasiūlymo kainos, t. y. 542 984, 93 Lt (775 692, 75×0,7). Pagal konkurso sąlygų 3.2.3.1 punktą tiekėjas privalėjo pateikti sėkmingai įvykdytų ar vykdomų sutarčių sąrašą kartu su užsakovų pažymomis, patvirtinančiomis, kad kapitalinio remonto darbų pirkimo–pardavimo sutartys buvo įvykdytos ar vykdomos sėkmingai.

Laimėjęs tiekėjas pateikė vienos privačios bendrovės tuometinio vadovo pažymą apie to tiekėjo tam tikrame objekte įvykdytą 1 350 000 Lt sutartį. Kartu laimėjęs tiekėjas pateikė pasirašytą pažymą apie tame pačiame objekte įvykdytą 1 950 000 Lt sutartį. Abiejuose dokumentuose nėra informacijos apie pirkimo sąlygose reikalautą patirtį keičiant laikančiąsias konstrukcijas.

Iškilus pagrįstų abejonių dėl tokios informacijos patikimumo, audito metu šios privačios bendrovės buvo paprašyta patvirtinti informaciją apie laimėjusio tiekėjo sėkmingai įvykdytas sutartis. Minima privati bendrovė valstybiniais auditoriams pateikė informaciją apie laimėjusio tiekėjo jo pasiūlyme nurodytame objekte atliktus darbus, kurie nėra susiję su reikalautu laikančiųjų konstrukcijų keitimu, už 120 974, 10 Lt su PVM ir 79 247, 14 Lt su PVM vertes.

Dėl minėtų aplinkybių manome, kad laimėjęs tiekėjas sutarties, kurios vertė būtų ne mažesnė kaip 0,7 pasiūlymo kainos (543 tūkst. Lt) ir kurioje būtų buvę keičiamos laikančiosios konstrukcijos, nebuvo įvykdęs, todėl negalėjo būti pripažintas atitinkančiu pirkimo sąlygų reikalavimus.

Kadangi tiekėjas pateikė neišsamią, nepagrįstą ir tikrovės neatitinkančią informaciją apie įvykdytas sutartis, jis negalėjo būti pripažintas atitinkančiu pirkimo sąlygų reikalavimus dėl techninio ir profesinio pajėgumo, todėl jo pasiūlymas, vadovaujantis fondo valdybos

⁴⁸ Nuo 2012-01-07, vadovaujantis aplinkos ministro 2011-12-29 įsakymu Nr. D1-1037.

⁴⁹ Patvirtintos Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos direktoriaus 2008-09-26 įsakymu Nr. V-449 (2012-05-02 įsakymo Nr. V-185 redakcija).

⁵⁰ Patvirtintos Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2003-10-20 įsakymu Nr. 1S-100 (su vėlesniais pakeitimais); Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2010-04-15 įsakymas Nr. 1S-54 „Dėl atvejų, kada vietoj kvalifikaciją patvirtinančių dokumentų perkančioji organizacija gali prašyti tiekėjų pateikti jos nustatytos formos pirkimo dokumentuose nurodytų minimalių kvalifikacinių reikalavimų atitikties deklaraciją, nustatymo“.

Supaprastintų viešųjų pirkimų taisyklių 44, 61.1 punktais, Viešųjų pirkimų įstatymo 32 straipsnio 6 dalimi ir 39 straipsnio 2 dalies 1 punktu, turėjo būti atmestas.

Kauno skyriaus su laimėjusiu tiekėju pasirašytos darbų sutarties Nr. 13F-38 2.4–2.5 punktuose nurodyta, kad skyrius su tiekėju gali susitarti dėl Sutartyje nenumatytų papildomų darbų atlikimo. Papildomi darbai įkainojami vadovaujantis tokiais pat principais ir įkainiais, kurie buvo naudojami įvertinant sutarties dalyku esančius darbus, tačiau tokia kainodara pažeidžia Viešųjų pirkimų įstatymo 24 straipsnio 2 dalies 9 punktą, fondo valdybos Supaprastintų viešųjų pirkimų taisyklių 20, 22.21 ir 73.3 punktus, nes yra neaiški ir Viešojo pirkimo-pardavimo sutarčių kainodaros taisyklių nustatymo metodikoje⁵¹ nenumatyta. Be to, tokios pirkimo sutarties sąlygos dėl papildomų darbų supaprastinto atviro konkurso sąlygose nebuvo, todėl numatant ją sutartyje buvo pažeista ir Viešųjų pirkimų įstatymo 18 straipsnio 3 dalis, kad sudarant pirkimo sutartį, joje negali būti keičiama laimėjusio tiekėjo pasiūlymo kaina ir pirkimo dokumentuose bei pasiūlyme nustatytos pirkimo sąlygos, 3 straipsnio 1 dalies skaidrumo principas. Kuo didesnio pelno siekiantis tiekėjas neturėdamas konkurencijos ir nesant numatyto objektyvaus kainų nustatymo, nenumatytus darbus suinteresuotas atlikti kuo didesnėmis nei rinkos kainomis.

Supaprastinto atviro konkurso sąlygose tiekėjams nebuvo nustatyti kvalifikaciniai reikalavimai, kurie būtų leidę nustatyti tam tikrą tiekėjų veiklos pelningumą ir pakankamą turimų apyvartinių lėšų kiekį įvykdyti sutartį. Taigi tokios pirkimo sąlygos sudarė galimybes pasiūlymus pateikti didesniai tiekėjų skaičiui, tačiau tuo pačiu iš fondo valdybos ir jos Kauno skyriaus pareikalavo didesnės sutarties vykdymo priežiūros. Sutarties vykdymo priežiūra buvo netinkama, todėl tai neužtikrino ir sėkmingo sutarties vykdymo – pasibaigus nustatytam galutiniam sutarties įvykdymo 2014 m. gegužės 10 d. terminui atlikta tik 52 proc. visų sutartyje numatytų darbų už 403,1 tūkst. Lt.

Audito metu iš Kauno skyriaus ir tiekėjo gauta prieštaringa informacija dėl šios sutarties netinkamo vykdymo priežasčių. Pagal sutarties 5.1 punktą tiekėjas pasirašius sutartį per 30 kalendorinių dienų turėjo parengti kapitalinio remonto darbų projektą, bet nedidelė kapitalinio remonto projekto dalis parengta tik 2014 m. vasario mėnesį, o remonto darbai buvo vykdomi ir apmokami nesant patvirtinto projekto⁵².

Pastebėjimas dėl tiekėjo atliktų ir apmokėtų nesant patvirtinto projekto darbų

Kauno skyrius laimėjusio tiekėjo parengtą kapitalinio remonto darbų projekto dalį suderino 2014-02-21, tačiau be šildymo, vėdinimo, vandentiekio, elektros, kompiuterinio tinklo darbų projekto dalių. Nepaisant to, kad nebuvo parengtos atitinkamos projekto dalys, skyrius priimdavo ir apmokėdavo tiekėjo atliktus su šildymo, elektros ir kompiuterinio tinklo sistemomis susijusius darbus.

Pagal remonto darbus atliekančio tiekėjo informaciją jis darbų atlikti nespėjo dėl apyvartinių lėšų trūkumo, nes jau sutarties vykdymo pradžioje jam buvo nurodyta atlikti pagal pirkimo sąlygas parengtoje darbų sąmatoje nenumatytus 67,4 tūkst. Lt vertės darbus, už kuriuos jam nebuvo sumokėta. Be to, tiekėjas nurodė, kad valdybos ir Kauno skyriaus darbuotojai jam duodavo skirtingus nurodymus dėl darbų atlikimo, todėl kai kuriuos jau atliktus darbus jis turėjo atlikti iš naujo⁵³.

2.2.4. Dėl kompiuterinės įrangos įsigijimo sutarties vykdymo

Fondo valdyba perkamos kompiuterinės įrangos tiekėjui apmokėjo už dalį neatliktų darbų. Dėl netinkamai parengtų pirkimo sąlygų nebuvo išskirtos perkamos įrangos ir jos montavimo darbų

⁵¹ Patvirtinta Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2003-02-25 įsakymu Nr. 1S-21 (su vėlesniais pakeitimais)

⁵² Fondo valdybos raštai ir darbų priėmimo aktai.

⁵³ Tiekėjo 2014-05-27 raštas Nr. 350 Valstybės kontrolei.

kainos, atsiskaitant su tiekėju nesilaikyta pirkimo sąlygose ir sutartyje nustatytų reikalavimų atsiskaityti ir už atliktus montavimo darbus, todėl fondo valdyba negali nurodyti tikslios sutartyje nenumatyto avansiniu mokėjimu tiekėjui pervestos sumos.

Fondo valdyba atviro konkurso būdu vykdė 9 764 745,98 Lt vertės duomenų centro kompiuterinės įrangos pirkimą Nr. 129855, kurio pagrindinę dalį sudarė trims centrams⁵⁴ perkama kompiuterinė įranga. Atviro konkurso sąlygose ir jų 7 priede buvo nurodyta duomenų centro kompiuterinės įrangos specifikacija, o konkurso sąlygų 8 priede – tiekėjui privalomi atlikti su perkamos įrangos montavimu, diegimu ir parengimu naudoti susiję darbai. Valdyba pirkimo ir sutarties vykdymo metu pažeidė Viešųjų pirkimų įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje numatytą skaidrumo principą, nes pagal pirkimo sąlygas įkainojusi tik perkamą įrangą, jos ir su ja susijusių darbų niekaip nesusiejo ir tai neigiamai paveikė atsiskaitymų su tiekėju skaidrumą ir aiškumą. Valdyba pažeidė ir Viešųjų pirkimų įstatymo 18 straipsnio 8 dalį, nes sutarties vykdymo metu faktiškai pakeitė pirkimo sąlygose ir sutartyje numatytas atsiskaitymo sąlygas. Atviro konkurso sąlygų 13.16 punkte ir sutarties 5.1 punkte buvo numatyta, kad sąskaita faktūra pateikiama pateikus įrangą ir atlikus susijusius Sprendimo diegimo darbus pagal konkurso sąlygų 8 priedą ir pasirašius perdavimo ir priėmimo aktą. Nė vienoje fondo valdybos apmokėtoje tiekėjo pateiktoje sąskaitoje faktūroje ar prie jos pridėtame perdavimo ir priėmimo akte jokios informacijos apie tiekėjo atliktus darbus nėra. Audito metu negauta įrodymų apie dalį su fondo valdybos įsigyta kompiuterine įranga neabejotinai susijusių tiekėjui apmokėtų darbų.

Tiekėjui apmokėtų, bet neatliktų darbų pavyzdžiai

Naujos DBVP architektūros ir diegimo plano parengimas – negauta pakankamai įrodymų apie tinkamą įvykdymą, nes 2013-04-29 parengtas architektūros ir diegimo plano projektas, jo galutinė versija nepatvirtinta, o suderinimo su fondo valdyba faktas nefiksuotas.

Testinės „Linux“ pagrindu veikiančios duomenų bazių valdymo platformos pateikimas – negauti testavimo vykdymo įrodymai.

Pirmo ir antro duomenų centrų tarnybinių stočių virtualizavimo platformos tarnybinių stočių montavimas ir konfigūravimas, tarnybinių stočių virtualizavimo platformos programinės įrangos diegimas ir jos konfigūravimas – negauta įrodymų, kad tiekėjas suplanavo ir su užsakovo atsakingu asmeniu suderino naudotinių virtualių diskų sąrašą.

Duomenų bazių perkėlimo metodikos parinkimas ir testinių duomenų bazių bandomasis perkėlimas – negauta pakankamai įrodymų apie tinkamą įvykdymą, nes parinkta metodika nenurodyta ir negautas raštiškas užsakovo patvirtinimas dėl parinkimo tinkamumo.

Pirmo ir antro duomenų centrų duomenų saugyklų montavimas ir konfigūravimas – nėra įrodymų, kad su užsakovo atsakingu asmeniu buvo suderintos ir sukurtos duomenų apsaugos ir prioritetizavimo politikos.

Naujos DBVP našumo ir patikimumo testavimas – negauta įrodymų apie testavimo įvykdymą.

Gamybinių duomenų bazių perkėlimas iš esamos DBVP į naują – nėra įrodymų, kad tiekėjas gavo užsakovo patvirtinimą raštu dėl gamybinių duomenų bazių perkėlimo tinkamumo.

Nustatyta, kad, vėluojant duomenų centro Kupiškio mieste įrengimo darbams, už centrui numatytą įrangą kartu su jos būsimu montavimu tiekėjui jau sumokėta, tačiau jokių avansinių mokėjimų pirkimo sąlygose ir sutartyje nenumatyta.

Tiekėjui kartu su pateikta kompiuterine įranga apmokėti neatlikti jos montavimo darbai

Esamos SINA L2 šifravimo įrangos perkėlimas iš antro duomenų centro į trečią.

Esamų dviejų Cisco ASA 5520 ugniasienių perkėlimas iš pirmo duomenų centro į trečią.

Įrangos demontavimas antrame duomenų centre ir pervežimas, sumontavimas ir parengimas

⁵⁴ Kalvarijų g. 147, Vilnius; Laisvės pr. 28, Vilnius; L.Stuokos-Gucevičiaus a. 9, Kupiškis.

eksploatacijai trečiame duomenų centre.

Dėl netinkamai parengtų pirkimo sąlygų, kuriose neišskirtas apmokėjimas už kompiuterinę įrangą ir jos darbus, fondo valdyba informacijos apie tiekėjui avansu už būsimus įrangos montavimo darbus sumokėtas sumas ir savo išankstinį apmokėjimą pateikti negalėjo.

2.2.5. Dėl nepanaudotų lėšų likučio išlaidų sąmatos

2012 metais veikloje nepanaudotų lėšų likučio išlaidų sąmatoje prie fondo administravimo įstaigų 2012 metais nebaigtų vykdyti kreditorinių įsipareigojimų apmokėjimui numatytų lėšų priskyrus nebaigtiems atsiskaitymams nepriskirtinas sąnaudas – sukauptus atostoginius ir su jais susijusias valstybinio socialinio draudimo įmokas, į fondą 2013 metais grąžinta 10 708,3 tūkst. Lt mažiau sutaupytų lėšų, jomis nepagrįstai padidinant fondo administravimo įstaigų reikmėms disponuojamą lėšų sumą. Nesant nustatytos nepanaudotų lėšų likučio naudojimo tvarkos, neapibrėžus sąmatos sudarymo principų bei nenumačius jos vykdymo ataskaitos rengimo, nėra galimybės įsitikinti, ar visi įsipareigojimai, įtraukti į nepanaudotų lėšų likučio išlaidų sąmatą, buvo apmokėti.

Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sandaros įstatymo⁵⁵ 14 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad, pasibaigus biudžetiniams metams, fondo administravimo įstaigų, pavaldžių fondo valdybai, veiklos finansavimo sąskaitose esamų lėšų likučiai kasmet fondo valdybos nustatyta tvarka pervedami į valdybos veiklos finansavimo sąskaitą. Šiems likučiams, įvertinus nebaigtus atsiskaitymus ir per praėjusius metus neatliktus socialinio draudimo sistemos palaikymo ir plėtojimo darbus, sudaroma nepanaudotų lėšų likučių sumai lygi išlaidų sąmata. Šią sąmatą kasmet sudaro ir tvirtina fondo valdyba, suderinusi ją su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija bei fondo taryba. Fondo valdybos direktoriaus įsakymu⁵⁶, 2013 metų birželio mėn. pagal 2012-12-31 būklę buvo patvirtinta nepanaudotų lėšų likučio išlaidų sąmata: nepanaudotų lėšų likutis 2012-12-31 yra 24 943,67 tūkst. Lt: 13 806,54 tūkst. Lt planuota skirti apmokėti kreditorinius įsipareigojimus, susidariusius 2012-12-31, o 11 137,13 tūkst. Lt – pervesti (grąžinti) į fondo biudžetą.

Nepanaudotų lėšų likučio 2012-12-31 išlaidų sąmatos sudarymo procesas

Visos fondo administravimo įstaigos nepanaudotų lėšų likučius pveda į fondo valdybos veiklos finansavimo sąskaitą.

Valdyba pagal konsoliduotosios didžiosios knygos sąskaitos 24 „Pinigai ir pinigų ekvivalentai“ pinigų likutį 2012-12-31 nustato nepanaudotų lėšų likutį (2012-12-31, neįskaitant ES lėšų, – 24 943,67 tūkst. Lt).

Pagal konsoliduotosios didžiosios knygos sąskaitose 691, 692, 693, 695 ir 683 esančius likučius 2012-12-31 įvertinamos tiekėjams ir darbuotojams mokėtinos sumos, mokėtini veiklos mokesčiai, pervestinos sumos VSDF, kiti įsipareigojimai (sukauptos atostoginių sąnaudos ir kitos sukauptos sąnaudos) (2012-12-31 mokėtinos sumos yra 13 826,37 tūkst. Lt);

Pagal konsoliduotosios didžiosios knygos sąskaitos 211 „Išankstiniai apmokėjimai“ likutį įvertinami debitoriniai įsiskolinimai (2012-12-31 – 19,83 tūkst. Lt) ir jie išminusuojami iš kreditorinių įsiskolinimų (13 826,37 – 19,83 = 13 806,54 tūkst. Lt);

Iš pinigų likučio atimamas kreditorinių ir debitorinių įsipareigojimų skirtumas ir gauta nepanaudotų lėšų likučio suma pervedama į VSDF biudžetą (2012-12-31 ši suma lygi 11 137,13 tūkst. Lt).

⁵⁵ Lietuvos Respublikos Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sandaros įstatymas, 2001-10-11 Nr. IX-547.

⁵⁶ Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos direktoriaus 2013-06-04 įsakymas Nr. V-289 „Dėl nepanaudotų lėšų likučių Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos veiklos finansavimo sąskaitose 2013 m. išlaidų sąmatos“.

Didžiausią sąmatoje nurodytų fondo administravimo įstaigų nebaigtų vykdyti įsipareigojimų 2012-12-31 dalį, t. y. 10 708,3 tūkst. Lt, arba 77,6 proc., sudaro sukauptos nepanaudotų atostoginių (8 175,5 tūkst. Lt atostoginių ir 2 532,8 tūkst. Lt VSD įmokų) sąnaudos.

Pastebėtina, kad įsipareigojimai, susiję su sukauptomis atostoginių sąnaudomis, į nepanaudotų lėšų likučio sąmatą įtraukiami nesant realaus pagrindo padengti šiuos įsipareigojimus, kaip kitais kreditorinių įsipareigojimų (pavyzdžiui, mokėtinų sumų tiekėjams) atvejais. Atostoginių sąnaudos yra sukauptos, bet faktiškai nepatirtos (2012-12-31 nėra kilęs realus įsipareigojimas padengti šias sąnaudas pinigais), todėl jos nelaikytinos nebaigtu atsiskaitymu. 2013 m. su šiais įsipareigojimais susijusių išlaidų nepatirta. Planuojant atitinkamų metų fondo biudžetą ir administravimo įstaigų finansavimo sąnaudas, įvertinamas visų metų įstaigų darbo užmokesčio fondas, neišskiriant galimų atostogų laikotarpių. Atsiskaitymai darbuotojams už atostogų laikotarpį dengiami įstaigoms jų sąmatose einamiesiems metams suplanuotomis lėšomis, todėl sukaupytų atostoginių sumos neturi būti įtraukiamos vertinant nebaigtus atsiskaitymus. Be to, išlaidų sąmata sudaroma pagal fondo valdybos sąskaitoje likusių nepanaudotų piniginių lėšų likutį, todėl likusių nebaigtų atsiskaitymų suma taip pat turi būti įvertinama pinigų, o ne kaupimo, principu.

Sukauptus atostoginius nepagrįstai įtraukus į 2012-12-31 nebaigtų vykdyti įsipareigojimų sumą, į fondo biudžetą 2013 metais nebuvo grąžinta 10 708,3 tūkst. Lt administravimo įstaigų veikloje 2012 metais sutaupytų fondo lėšų. Tokiu būdu nepagrįstai padidinta lėšų suma fondo administravimo įstaigų veiklos sąnaudoms dengti.

Pažymėtina, kad fondo valdyba, rengdama 2013 m. veikloje nepanaudotų lėšų likučio išlaidų sąmatą, prie fondo administravimo įstaigų 2013 m. nebaigtų vykdyti kreditorinių įsipareigojimų nebepriskyrė sukaupytų atostoginių ir su jais susijusių valstybinio socialinio draudimo įmokų, o šią lėšų sumą (2013 m. – 11 791,9 tūkst. Lt) grąžino į fondą.

Atkreipiame dėmesį, kad fondo valdyba nėra patvirtinusi nepanaudotų lėšų likučio naudojimo tvarkos, kuri aiškiai apibrėžtų jų sąmatos sudarymo principus ir numatytų jos vykdymo ataskaitos rengimą. Nesudarant sąmatos vykdymo ataskaitos, nėra galimybės įsitikinti, ar nebaigti vykdyti įsipareigojimai, įtraukti sudarant nepanaudotų lėšų likučio išlaidų sąmatą, buvo įvykdyti ateinančiais metais. Be to, teisės aktuose nereguliuota nepanaudotų lėšų likučio apskaita ir pateikimas biudžeto vykdymo ataskaitose.

3. KONSOLIDUOTŲJŲ FINANSINIŲ ATASKAITŲ RINKINYS

3.1. Dėl pajamų ir sąnaudų apskaitos kaupimo principu

Neištaisius 2012 m. audito ataskaitoje nurodytų apskaitos klaidų dėl delspinigių už pavėluotą įmokų mokėjimą, savarankiškai dirbančių asmenų, turinčių prievolę deklaruoti pajamas, socialinio draudimo įmokų bei dėl socialinio draudimo išmokų apskaitai netaikomo kaupimo principo, taip pat 2012 m. nedarbo socialinio draudimo sąnaudas įtraukus į 2013 m. veiklos rezultatus, konsoliduotajame 2013-12-31 finansinių ataskaitų rinkinyje nurodyti neteisingi duomenys:

- Finansinės būklės ataskaitoje nurodyti mažesni trumpalaikiai atidėjiniai, 20 375,6 tūkst. Lt didesnės mokėtinos socialinės išmokos, 23 860,8 tūkst. Lt mažesnės gautinos mokesčių ir socialinių įmokų pajamos, negalėjome patvirtinti 5 206,6 tūkst. Lt kitų gautinų sumų;

- Veiklos rezultatų ataskaitoje finansavimo sąnaudos nurodytos 20 375,6 tūkst. Lt didesnės, mokesčių ir socialinių įmokų pajamos 23 860,8 tūkst. Lt mažesnės, atitinkamai pagrindinės veiklos deficitas 3 485,2 tūkst. Lt mažesnis, negalėjome patvirtinti 5 206,6 tūkst. Lt finansinės ir investicinės veiklos pajamų sumų teisingumo, nuvertėjimo ir nurašytų sumų sąnaudos nurodytos mažesnės.

Iki 2013 m. pabaigos dėl objektyvių priežasčių nebuvo įgyvendintos kai kurios 2012 m. valstybinio audito ataskaitoje teiktos rekomendacijos dėl sisteminių apskaitos klaidų pajamų ir sąnaudų srityse. Fondo valdybos prašymu rekomendacijos įgyvendinimo terminas nukeltas iki 2016 m. I ketv., kai visos nurodytos klaidos bus ištaisytos, tačiau iki šio laikotarpio neištaisytos klaidos turės įtakos finansinių ataskaitų teisingumui.

Fondo administravimo įstaigose delspinigiai už pavėluotą įmokų mokėjimą (5 206,6 tūkst. Lt) ir savarankiškai dirbančių asmenų, turinčių prievolę deklaruoti pajamas, įmokos (138 444,4 tūkst. Lt) pripažįstamos pajamomis netaikant kaupimo principo, kuris kaip bendrasis apskaitos principas apibrėžtas Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymo⁵⁷ 3 straipsnio 2 dalies 6 punkte ir 9 straipsnyje, taip pat 1-ojo VSAFAS „Informacijos pateikimas finansinių ataskaitų rinkinyje“ 15.6 ir 23 punktuose, t. y. ne tą laikotarpį, kai jos uždirbamos. Šių pajamų pripažinimas kaupimo principu reglamentuotas 9-ojo VSAFAS „Mokesčių ir socialinių įmokų pajamos“ 11 punkte ir 10-ojo VSAFAS „Kitos pajamos“ 9 punkte.

Delspinių ir savarankiškai dirbančių asmenų, turinčių prievolę deklaruoti pajamas, įmokų netinkamo pripažinimo apskaitoje aplinkybės

Fondo valdybos direktoriaus 2013-02-07 įsakymu Nr. V-72 buvo patvirtinta Delspinių už laiku nesumokėtas VSD ir PSD įmokas skaičiavimo metodika. Įgyvendindama rekomendaciją valdyba patobulino programinę įrangą, leidžiančią delspinigius skaičiuoti automatiškai (nuo 2013 m. II ketv.). Patikrinus pasirinktus delspinigių apskaičiavimo pavyzdžius Vilniaus, Klaipėdos ir Utenos sk. nustatyta, kad programiniai nustatymai yra teisingi, t. y. delspinigiai pasirinktais atvejais apskaičiuoti teisingai įvertinant įsiskolinimo sumą, pradelstų dienų skaičių ir delspinigių dydį. Apskaičiuoti delspinigiai F4 formose apskaityti neteisingą laikotarpį, nepaisant metodikos 19 p. reikalavimo (apskaičiuotų delspinigių duomenys iš delspinigių apskaičiavimo ataskaitos panaudojant programinę įrangą automatiškai perrašomi į to ataskaitinio laikotarpio, už kurį apskaičiuoti delspinigiai, draudėjo Valstybinio socialinio draudimo ir sveikatos draudimo fondų lėšų finansinės ataskaitos F4 3 lentelės S17 stulpelio E1 eilutę). Fondo valdyba 2014-04-15 raštu Nr. (1.38) I-3529 Valstybės kontrolei nurodė, kad dėl įmokų apskaitos taikomosios sistemos priežiūros ir vystymo paslaugų viešųjų pirkimų nesklaidumų neturėjo galimybės iki 2014 m. I ketv. pabaigos atlikti programinės įrangos pakeitimų, kad priskaičiuotų delspinigių duomenys iš delspinigių apskaičiavimo ataskaitos automatiškai būtų perrašomi į to ataskaitinio laikotarpio, už kurį jie priskaičiuoti, finansinę ataskaitą. Fondo valdyba tinkamai sutvarkyti delspinigių apskaitą planuoja iki 2014 m. III ketv. pabaigos.

Fondo valdyba 2013-12-09 raštu⁵⁸ kreipėsi į Finansų ministeriją, prašydama inicijuoti 9-ojo VSAFAS 2 priedo 2 pvz. 1.3 punkto pakeitimą, kad savarankiškai dirbančių asmenų socialinio draudimo įmokų atžvilgiu pajamų pripažinimo pagrindas ir laikas būtų deklaracijos pateikimo (už praėjusį ataskaitinį laikotarpį gauta pajamų suma) diena. Finansų ministerija 2014-02-05 raštu⁵⁹ informavo fondo valdybą, kad savarankiškai dirbančių asmenų valstybinio socialinio draudimo įmokos pajamomis neturėtų būti pripažįstamos deklaracijos pateikimo diena.

⁵⁷ Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymas, 2007-06-26 Nr. X-1212 (su vėlesniais pakeitimais).

⁵⁸ Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos 2013-12-09 raštas Nr. (4.76.2) I-8483 „Dėl 9-ojo viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standarto „Mokesčių ir socialinių įmokų pajamos“ 2 priedo pakeitimo“.

⁵⁹ 2014-02-05 Nr. ((6.3-01)-6K-1401146 „Dėl 9-ojo VSAFAS „Mokesčių ir socialinių įmokų pajamos“ taikymo“.

Ministerija informavo, kad 9-asis VSAFAS leidžia pripažinti pajamas, kai jų dydis gali būti patikimai nustatytas, pavyzdžiui, statistiniais metodais, remiantis praėjusių metų duomenimis ir panašiai pagrįstomis prielaidomis paremtais skaičiavimais, ir jei fondo valdyba savo apskaitos politikoje nustatys šių pajamų pripažinimo laiką – deklaracijos pateikimo dieną, nevertinant statistinių ir kitų galimų būdų, šis sprendimas turi būti pagrįstas. Atsižvelgdama į savarankiškai dirbančių asmenų didelį skaičių, apskaitos sistemos sudėtingumą, kitų mokesčių (pvz., gyventojų pajamų) pajamų pagal atitinkamas deklaracijas pripažinimo laiką, fondo valdyba planuoja pakartotinai kreiptis į Finansų ministeriją dėl 9-ojo VSAFAS keitimo, todėl sisteminių pakeitimų dėl šių pajamų pripažinimo kaupimo principu nevykdė.

Fondo valdyba informavo, kad, 2014-06-30 duomenimis, savarankiškai dirbantys asmenys yra deklaravę 569 492,1 tūkst. Lt pajamų, gautų per 2013 metus. Nuo jų apskaičiuotos valstybinio socialinio draudimo įmokos sudaro 162 305,2 tūkst. Lt.

Dėl delspinigių ir savarankiškai dirbančių asmenų socialinio draudimo įmokų apskaitai netaikomo kaupimo principo, 2013 m. konsoliduotojoje Veiklos rezultatų ataskaitoje mokesčių ir socialinių įmokų pajamos 23 860,8 tūkst. Lt nurodytos mažesnės, negalėjome patvirtinti 5 206,6 tūkst. Lt finansinės ir investicinės veiklos pajamų sumų teisingumo.

Fondo administravimo įstaigose socialinio draudimo sąnaudos iki šiol apskaitomos tą laikotarpį, kai gaunami apdraustųjų prašymai dėl atitinkamų išmokų skyrimo, neatsižvelgiant į prievolės mokėti šias išmokas atsiradimo datą. 2012 m. audito ataskaitoje buvo nurodyta, kad teisės gauti socialinio draudimo išmoką įgijimo nelaikant įpareigojamuoju įvykiu ir pagal ją nekaupiant mokėtinų sumų (įsipareigojimų), apskaitoje neužregistruojami atidėjiniai mokėti socialinio draudimo išmokas asmenims, ataskaitiniu laikotarpiu įgijusiems į jas teisę, o su šiomis išmokomis susijusios sąnaudos apskaitomos ne kaupimo principu – nesivadovaujama 11-ojo VSAFAS „Sąnaudos“ 4 punkto, 2-ojo VSAFAS „Finansinės būklės ataskaita“ 3 punkto ir 18-ojo VSAFAS „Atidėjiniai, neapibrėžtieji įsipareigojimai, neapibrėžtasis turtas ir poataskaitiniai įvykiai“ 6, 8 ir 23 punktų reikalavimais. Socialinio draudimo išmokų sąnaudos apskaitoje registruojamos tik gavus asmens prašymą skirti išmoką, šiuo laikotarpiu pripažįstant visą asmeniui nuo teisės įgijimo momento priklausiusią išmokos sumą, neatsižvelgiant į tai, kad teisė į šią išmoką ar jos dalį buvo įgyta ankstesniais laikotarpiais.

Socialinio draudimo išmokų apskaitos aplinkybės

Fondo valdyba Valstybės kontrolei pateikdama informaciją apie rekomendacijų vykdymą nurodė, kad socialinio draudimo išmokas apskaityti kaupimo principu, atsiradus prievolei mokėti socialinę išmoką, bet asmeniui nepateikus prašymo ją skirti, kol kas nėra techninių galimybių, nes reikia atlikti programinės įrangos pakeitimus, o jiems fondo valdyba iki šiol neturi rangovų. Prieš atliekant pakeitimus, reikia peržiūrėti visą išmokų skyrimo ciklą ir pakeisti šiuo metu socialinio draudimo išmokų skaičiavimo srityje vykstančius procesus. Rekomendacijos įgyvendinimo terminas nukeltas į 2016 m. I ketv. pabaigą.

Dėl socialinio draudimo išmokų apskaitai iš dalies taikomo kaupimo principo Finansinės būklės ataskaitoje nurodyti mažesni įsipareigojimai (trumpalaikiai atidėjiniai), o Veiklos rezultatų ataskaitoje – mažesnės nuvertėjimo ir nurašytų sumų sąnaudos.

Kaupimo principo nesilaikyta ir 2013 m. finansavimo sąnaudomis pripažįstant už 2012 m. gruodžio mėn. apskaičiuotas nedarbo socialinio draudimo išmokas (20 375,6 tūkst. Lt). Nuo 2013 m. fondo administravimo įstaigoms perdavus nedarbo socialinio draudimo išmokų mokėjimo funkciją, Vyriausybė pavedė išmokas už 2012 m. gruodžio mėn. per Lietuvos darbo biržą išmokėti iš 2013 m. fondo biudžete numatytų nedarbo socialinio draudimo lėšų. Toks finansavimo sąnaudų pripažinimas neatitiko 11-ojo VSAFAS „Sąnaudos“ 4 ir 12.12 punktų reikalavimo sąnaudas pripažinti kaupimo principu (per ataskaitinį laikotarpį suteiktos ar teiktinos

finansavimo sumos kitam viešojo sektoriaus subjektui iš savo pajamų, neatsižvelgiant į pinigų išleidimo laiką) ir turėjo įtakos Finansinės būklės ir Veiklos rezultatų ataskaitų duomenų teisingumui – finansavimo sąnaudos ir pagrindinės veiklos deficitas, taip pat mokėtinos socialinės išmokos nurodytos 20 375,6 tūkst. Lt didesnės.

3.2. Dėl gautinų sumų nuvertėjimo

Fondo valdyba, apskaičiavusi 15 222 tūkst. Lt gautinų už sveikatos draudimo įmokų administravimą sumų, tinkamai neįvertino tikimybės jų atgauti ir pripažino tik dalies šių sumų nuvertėjimo sąnaudas (6 890,8 tūkst. Lt), nors dėl teisės aktų ir patvirtintų skirtingų biudžetų nesuderinamumo bei kitų faktinių aplinkybių nebuvo tikimasi atgauti visos gautinos sumos. Dėl šios priežasties konsoliduotajame 2013-12-31 finansinių ataskaitų rinkinyje nurodyti neteisingi duomenys:

- Finansinės būklės ataskaitoje kitos gautinos sumos 8 331,2 tūkst. Lt didesnės, o einamųjų metų deficitas šia suma mažesnis;
- Veiklos rezultatų ataskaitoje nuvertėjimo ir nurašytų sumų sąnaudos ir pagrindinės veiklos deficitas 8 331,2 tūkst. Lt mažesni.

Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2013 m. rodiklių patvirtinimo įstatymu fondo veiklos sąnaudų kompensacijai už sveikatos draudimo įmokų surinkimą ir pervedimą į Privalomojo sveikatos draudimo fondą patvirtintas 0,55 procento nuo surinktų ir pervestų įmokų sumos dydis, kuriuo remiantis fondo valdyba 2013 m. apskaičiavo 15 222 tūkst. Lt veiklos pajamų už pavestų funkcijų vykdymą.

Tarpusavyje nesuderinus teisės aktų nuostatų, reglamentuojančių šių fondo veikloje patiriamų sąnaudų kompensavimą, ir kompensavimui nenumačius lėšų Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžete (plačiau ataskaitos 1.3 poskyryje), Valstybinio socialinio draudimo fondui nebuvo kompensuotos 2013 m. apskaičiuotos patirtų sąnaudų kompensavimo sumos, t. y. fondas negavo apskaičiuotų 15 222 tūkst. Lt veiklos pajamų.

Fondo valdyba pajamas už PSD įmokų administravimą skaičiavo kas ketvirtį. Valstybinei ligonių kasai laiku nesumokėjus apskaičiuotos sumos, t. y. praėjus atitinkamam fondo apskaitos politikoje numatytam vėlavimo grąžinti įsiskolinimą terminui nuo Valstybinei ligonių kasai pateikto tarpusavio atsiskaitymo suderinimo rašto, skaičiavo šių gautinų sumų nuvertėjimą.

Fondo valdyba 2013 m. apskaičiavo iš viso 6 890,8 tūkst. Lt gautinų sumų už minėtų įmokų administravimą nuvertėjimo sąnaudų, o galėjo pagrįstai tikėtis, kad negaus visų 2013 m. apskaičiuotų 15 222 tūkst. Lt pajamų. Iki metų pabaigos iš Valstybinės ligonių kasos nebuvo gauta nė viena įmoka, kompensuojant atsiskaitymui pagal suderinimo raštus teiktas sumas. Be to, Valstybinė ligonių kasa, remdamasi teisės aktų nesuderinamumais ir tuo, kad nebuvo suplanuotos tokios PSDF išlaidos, 2013 m. liepos mėn. nurodė Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybai, kad neplanuoja kompensuoti 2013 metais patirtų sąnaudų administruojant sveikatos draudimo įmokas⁶⁰.

Atsižvelgdama į teises aplinkybes (teisės aktų ir patvirtintų skirtingų biudžetų), fondo valdyba planuoja kreiptis į fondo tarybą su prašymu leisti nurašyti gautinas sumas iš Privalomojo

⁶⁰ Valstybinės ligonių kasos 2013-07-16 raštas Nr. 4K-5551 (ir kiti) Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybai.

sveikatos draudimo fondo (Valstybinės ligonių kasos)⁶¹, o ši aplinkybė dar kartą patvirtina, kad apskaičiuotų gautinų sumų už administravimą nesitikima atgauti.

Pažymėtina, kad pagal 17-ojo VSAFAS „Finansinis turtas ir finansiniai įsipareigojimai“ 5 punkte pateikiamą finansinio turto nuvertėjimo nuostolių apibrėžimą šiais nuostoliais pripažintina tokia suma, kuria finansinio turto balansinė vertė yra didesnė už sumą, tikėtiną atgauti perleidžiant ar naudojant finansinį turtą. Taigi nuvertėjimo sąnaudomis turėjo būti pripažinta visa už sveikatos draudimo įmokų administravimą gautina suma – 15 222 tūkst. Lt.

3.3. Dėl pajamų iš valstybės biudžeto apskaitos

Fondo valdyba į 2013 m. finansavimo pajamas iš valstybės biudžeto klaidingai įtraukė 2012 m. išlaidoms (įmokoms, pervedamoms į pensijų fondus) kompensuoti panaudotą finansavimo iš valstybės biudžeto sumų dalį – 49 155,4 tūkst. Lt, todėl konsoliduotojoje 2013-12-31 Veiklos rezultatų ataskaitoje finansavimo pajamos nurodytos šia suma didesnės, o pagrindinės veiklos deficitas – mažesnis, 2013-12-31 konsoliduotoje Finansinės būklės ataskaitoje finansavimo sumos iš valstybės biudžeto nurodytos šia suma mažesnės.

Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2013 m. rodiklių patvirtinimo įstatymu įmokoms, pervedamoms į pensijų kaupimo fondus, kompensuoti pinigų principu 2013 m. buvo suplanuota 469 500 tūkst. Lt asignavimų iš valstybės biudžeto ir (ar) kitų valstybės piniginių išteklių. Šių lėšų panaudojimas apskaitoje atvaizduojamas kaupimo principu, t. y. finansavimo pajamomis pripažįstamos atskaitinį laikotarpį į pensijų fondus pervesti apskaičiuotos sumos. Dėl šių pajamų planavimo ir vykdymo atvaizdavimo skirtingais principais pastebėjimai teikti 2012 m. audito ataskaitoje.

Iš 2013 m. įmokoms į pensijų fondus kompensuoti skirtų asignavimų 49 155,4 tūkst. Lt į pensijų fondus buvo pervesti 2013 m. sausio ir vasario mėn., padengiant pensijų kaupimo dalyvių 2012 m. lapkričio ir gruodžio mėn. įmokas į šiuos fondus.

Įmokų į pensijų kaupimo fondus apskaičiavimas ir pervedimas

Įmokų į pensijų fondus apskaičiavimo ir pervedimo tvarka nustatyta Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007-06-26 įsakymu Nr. A1-174 patvirtintame Kaupiamųjų pensijų įmokų apskaičiavimo ir pervedimo į pensijų fondus tvarkos apraše. Fondo valdyba, tvarkanti Pensijų kaupimo sutarčių registrą, centralizuotai apskaičiuoja įregistruotų dalyvių pensijų įmokų sumas. Apskaičiuojama atsižvelgiant į Pensijų sistemos reformos įstatymo nustatytą pensijų įmokos tarifą (2013 m. – 2,5 proc.), draudėjų pateiktą informaciją apie kiekvienam apdraustajam apskaičiuotas draudžiamųjų pajamų ir socialinio draudimo įmokų sumas bei teisės aktų nustatyta tvarka patikslintas pensijų kaupimo dalyvių draudžiamąsias pajamas (jei asmuo tuo laikotarpiu dalyvavo pensijų kaupime), nuo kurių skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos. Pensijų įmokos pervedamos per 30 kalendorinių dienų nuo tos dienos, iki kurios draudėjai Vyriausybės nustatyta tvarka privalo pateikti VSDF įstaigoms informaciją apie kiekvienam apdraustajam apskaičiuotas draudžiamųjų pajamų ir valstybinio socialinio draudimo įmokų sumas. Pavyzdžiui, už 2012 m. lapkričio mėn. informaciją apie apdraustiesiems apskaičiuotas pajamas draudėjai turėjo pateikti iki gruodžio 15 d., atitinkamai fondo valdyba apdraustųjų, dalyvaujančių pensijų kaupime, apskaičiuotas įmokas į pensijų fondus turėjo pervesti iki 2013 m. sausio 15 d.

⁶¹ Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos 2014-04-14 raštas Nr. (1.11)I-3473 Valstybės kontrolei.

2012 m. už lapkričio ir gruodžio mėn. apskaičiuotos į pensijų fondus pervedamos sumos (49 155,4 tūkst. Lt) kaupimo principu buvo įtrauktos į 2012 m. sąnaudas, atitinkamai jas pripažinus to laikotarpio finansavimo pajamomis. Neatsižvelgiant į tai, fondo valdyba šią sumą įtraukė ir į 2013 m. finansavimo pajamas ir parodė panaudotas finansavimo sumas, nesilaikydama 20-ojo VSAFAS „Finansavimo sumos“ 27 punkto, kuris nurodo, kad finansavimo sumos pripažįstamos finansavimo pajamomis tais laikotarpiais, kuriais padaromos sąnaudos, kurioms kompensuoti buvo skirtos finansavimo sumos, t. y. kai jos panaudojamos.

4. BIUDŽETO VYKDYMO ATASKAITŲ RINKINYS

4.1. Dėl ankstesnių laikotarpių klaidų taisymo

Taisant ankstesniais ataskaitiniais laikotarpiais padarytas pajamų ir sąnaudų apskaitos klaidas, metinėje biudžeto vykdymo ataskaitoje neteisingai pateiktos su šių biudžeto vykdymo metų rezultatais nesusijusios pajamos ir išlaidos. Todėl 2013-12-31 VSDF biudžeto vykdymo Pajamų ir išlaidų ataskaitoje nurodyti neteisingi duomenys:

- Veiklos pajamos padidintos 15 087,5 tūkst. Lt;
- Veiklos sąnaudos (fondo administravimo įstaigų finansavimo sąnaudos) padidintos 13 010,5 tūkst. Lt;
- Nedarbo socialinio draudimo išlaidos mažesnės 268 326,1 tūkst. Lt, atitinkamai šia suma didesnės neatgautinos ir abejotinai atgautinos sumos.

Fondo biudžeto pajamas ir išlaidas sudarančias sumas reglamentuoja VSDF biudžeto sandaros įstatymas, fondo biudžeto vykdymo apskaitą reglamentuoja Vyriausybės patvirtintos VSDF biudžeto sudarymo ir vykdymo taisyklės, numatančios pajamų ir išlaidų bei piniginių įplaukų ir išlaidų klasifikaciją, pagrindinius apskaitos principus ir ataskaitų struktūrą. Atsižvelgiant į Lietuvoje vykdytą viešojo sektoriaus apskaitos reformą, Vyriausybės 2009-12-23 nutarimu Nr. 1784 nuo 2010-01-01 buvo sumažintas biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinio sudėties formų skaičius, atsisakyta balanso formos ir paliktos tik metinių rezultatų ataskaitų formos. Pajamų ir išlaidų ataskaitoje pagal Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sandaros įstatymo 2 straipsnio 6, 7, 8 ir 11 dalyse pateiktus fondo biudžeto, jo išlaidų ir pajamų bei rezultato apibrėžimus, turi būti nurodomos tik atitinkamų biudžetinių metų apskaičiuotos pajamos ir patirtos išlaidos bei biudžeto rezultatas.

Nustatyta, kad 2013 m. VSDF biudžeto pajamų ir išlaidų ataskaitoje nurodant veiklos pajamas ir iš įtraukto į fondo apskaitą turto gaunamas pajamas (toliau – veiklos pajamos), išlaidas nedarbo socialiniam draudimui (nedarbo draudimo išmokas), neatgautinas ir abejotinai atgautinas sumas, veiklos sąnaudas (fondo administravimo įstaigų finansavimo sąnaudas), buvo įvertintos šių pajamų ir išlaidų apskaitos klaidos ankstesniais laikotarpiais (2010–2012 m.):

- Prie 2013 m. veiklos pajamų, gaunamų už pavestų funkcijų vykdymą, įtrauktos 14 717,2 tūkst. Lt praėjusiais laikotarpiais (2011–2012 m.) šiame straipsnyje nepagrįstai neapskaitytos pajamos, gaunamos už valstybės biudžeto išmokų mokėjimą. Veiklos pajamos didesnės 370,3 tūkst. Lt dėl einamuoju laikotarpiu atitaisomos klaidos, susijusios su iki 2012-12-31 atgautomis žalos atlyginimo sumomis, kurios ankstesniais laikotarpiais nebuvo pripažįstamos pajamomis.

- Nedarbo socialinio draudimo išlaidose nurodytos nedarbo draudimo išmokos (-15 996,1 tūkst. Lt) mažesnės 268 326,1 tūkst. Lt, siekiant ištaisyti 2010–2011 m. su nedarbo socialinio

draudimo išlaidomis susijusias apskaitos klaidas (kai 2012 m. pakeitus finansavimo sąnaudų nedarbo socialiniam draudimui pripažinimo metodą, nebuvo įvertintas poveikis ankstesnių laikotarpių atžvilgiu, t. y., taikant tokį patį sąnaudų pripažinimo metodą, 2010–2011 m. būtų patirta 268 326,1 tūkst. Lt mažiau nedarbo socialinio draudimo išlaidų). Su nedarbo socialinio draudimo išlaidose įvertintu ankstesnių laikotarpių klaidų taisymu susijęs neatgautinų ir abejotinai atgautinų sumų straipsnis, nes iš Užimtumo fondo gautinai sumai, lygiai 268 326,1 tūkst. Lt, apskaičiuotas 100 proc. nuvertėjimas, nesant galimybės jų atgauti. Todėl neatgautinos ir abejotinai atgautinos sumos nurodytos šia suma didesnės.

- Veiklos sąnaudos (fondo administravimo įstaigų finansavimo sąnaudos) didesnės 13 010,5 tūkst. Lt, apskaičius 2011–2012 m. fondo administravimo įstaigų vykdant pavestas (valstybinių išmokų skyrimo ir mokėjimo) funkcijas faktiškai patirtas sąnaudas, kurios buvo finansuotos fondo biudžetui nepagrįstai nepriskirtomis veiklos pajamomis, jas atitinkamais ataskaitiniais laikotarpiais neteisingai apskaičius kaip perduotą finansavimą iš valstybės biudžeto.

4.2. Dėl pajamų ir išlaidų pripažinimo laikotarpio

Fondo valdyba į 2013 m. pajamas klaidingai įtraukė 2012 m. sąnaudoms kompensuoti panaudotus asignavimus iš valstybės biudžeto ir kitų valstybės piniginių išteklių (49 155,4 tūkst. Lt), 2013 m. išlaidoms klaidingai priskyrė 2012 m. nedarbo socialinio draudimo išmokų sąnaudas (20 375,6 tūkst. Lt) ir nepagrįstai nurodė mažesnes abejotinai atgautinas sumas (8 331,2 tūkst. Lt), netinkamai įvertinusi tikimybę gauti už sveikatos draudimo įmokų administravimą apskaičiuotas pajamas.

Todėl konsoliduotojoje 2013-12-31 pajamų ir išlaidų ataskaitoje pajamos nurodytos 49 155,4 tūkst. Lt didesnės, o išlaidos – 12 044,4 tūkst. Lt didesnės, ir tai lėmė 37 111 tūkst. Lt neteisingai sumažintą 2013 m. VSDF biudžeto vykdymo deficitą.

Ataskaitos 3.1 – 3.3 poskyriuose nurodėme finansinių ataskaitų teisingumui įtakos turinčius pastebėjimus dėl netinkamo pajamų ir sąnaudų pripažinimo. Kadangi VSDF biudžeto vykdymo apskaitai ir ataskaitoms taikomi tokie pat principai kaip ir finansinėms ataskaitoms, tie patys pastebėjimai turi įtakos ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinio teisingumui:

- VSDF biudžeto rodiklių patvirtinimo įstatyme patvirtinus 0,55 proc. administravimo sąnaudų kompensavimo dydį už sveikatos draudimo įmokų administravimą, fondo valdyba 2013 m. apskaičiavo 15 222 tūkst. Lt veiklos pajamų už pavestų funkcijų vykdymą – šių draudimo įmokų surinkimą ir pervedimą PSDF. Dėl teisės aktų ir skirtingų biudžetų nesuderinamumo šio administravimo mokesčio klausimu fondo valdyba suplanuotų pajamų negavo, o jos planuojami veiksmai šių gautinų sumų atžvilgiu rodo, kad negaus jų ir ateityje. Net ir esant šioms aplinkybėms, tik dalis (6 890,8 tūkst. Lt) už sveikatos draudimo įmokų administravimą gautinų sumų pripažintos neatgautinomis ar abejotinai atgautinomis, tokiu būdu nepagrįstai nurodant 8 331,2 tūkst. Lt geresnį VSDF biudžeto vykdymo rezultatą.

- Fondo valdyba į 2013 m. pajamas – asignavimus iš valstybės biudžeto ir kitų valstybės piniginių išteklių klaidingai įtraukė 2012 m. sąnaudoms (lėšoms, pervedamoms į pensijų fondus) kompensuoti panaudotą valstybės biudžeto asignavimų dalį – 49 155,4 tūkst. Lt. Šios lėšos į pensijų fondus pervestos 2013 m. sausio ir vasario mėn. – padengtos pensijų kaupimo dalyvių 2012 m. lapkričio ir gruodžio įmokos į šiuos fondus. Toks pajamų pripažinimo atvejis neatitinka VSDF biudžeto sudarymo ir vykdymo taisyklių 2 priedo 5 skyriaus 1.6 punkto, kad asignavimai pripažįstami fondo pajamomis tą laikotarpį, kurį patiriamos sąnaudos, kurioms kompensuoti buvo skirti asignavimai, t. y. kai jie panaudojami.

- VSDF perėmus mokėti nedarbo socialinio draudimo išmokas, dalis už ankstesnį laikotarpį (2012 m. gruodžio mėn.) apskaičiuotų nedarbo draudimo išmokų (20 375,6 tūkst. Lt) neteisingai pripažinta 2013 m. fondo patirtomis išlaidomis. Pagal VSDF biudžeto sudarymo ir vykdymo taisyklių 2 priedo 5 skyriaus 2.3 punkto reikalavimus nedarbo socialinio draudimo išmokų sumos pripažįstamos fondo išlaidomis tą laikotarpį, už kurį apskaičiuojamos išmokėti gavėjams.

4.3. Dėl neištaisytų biudžeto vykdymo apskaitos klaidų

Dėl neištaisytų 2011 ir 2012 m. auditų metu nustatytų biudžeto vykdymo apskaitos klaidų, susijusių su praėjusio ataskaitinio laikotarpio nepanaudotų lėšų likučio, pajamų ir išlaidų, nuvertėjimo sąnaudų apskaita, dėl netaikomų vienodų su turtu susijusių išlaidų pagal jų šaltinius apskaitos principų, VSDF biudžeto vykdymo pajamų ir išlaidų ataskaitoje pagal 2013-12-31 duomenis pateikti neteisingi duomenys:

- savarankiškai dirbančių asmenų socialinio draudimo įmokos nurodytos 23 860,8 tūkst. Lt mažesnės;
- veiklos sąnaudos nurodytos 11 137,1 tūkst. Lt mažesnės;
- socialinio draudimo išmokų (kurias teisė gauti įgyjama anksčiau nei pateikiamas prašymas) ir neatgautinų ir abejotinai atgautinų sumų išlaidos gali būti nurodytos mažesnės;
- negalime patvirtinti, kad:
 - 5 206,6 tūkst. Lt pajamų (iš jų: delspinigiai – 5 206,6 tūkst. Lt, atgautos į ankstesnių metų išlaidas iškeltos abejotinai atgautinos sumos – 0 Lt) nurodyta teisingomis sumomis;
 - 2 754,7 tūkst. Lt veiklos (nusidėvėjimo ir amortizacijos) sąnaudų nurodyta pagrįstai.

2013 m. biudžeto vykdymo apskaitoje kartojasi dalis klaidų, nustatytų ankstesnių auditų metu.

Kaip ir 2012 m., VSDF biudžeto vykdymo pajamų ir išlaidų ataskaitoje nurodytos 2013 m. fondo administravimo įstaigų finansavimo sąnaudos neteisingai sumažintos administravimo įstaigų 2012 metais nepanaudotų lėšų likučiu (11 137,1 tūkst. Lt), kuris pagal fondo valdybos direktoriaus 2013-06-04 įsakymu patvirtintą sąmatą buvo grąžintas į fondo biudžetą. 2012 m. audito ataskaitoje nurodėme, kad pagal VSDF biudžeto sandaros įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 2 punktą ir VSDF biudžeto sudarymo ir vykdymo taisykles fondo veiklos sąnaudoms turi būti priskiriamos tik su patirtomis sąnaudomis susijusios sumos, todėl fondo administravimo įstaigų finansavimo sąnaudas sumažinus į fondą grąžintu 2012 m. pinigų likučiu, nesilaikyta minėtų teisės aktų reikalavimų.

Atskaitos 3 skyriuje nurodytos finansinių ataskaitų teisingumui įtakos turinčios neištaisytos klaidos dėl netinkamo pajamų ir sąnaudų pripažinimo, taip pat turi įtakos ir VSDF biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinio, sudaromo kaupimo principu, teisingumui. Kai kurios fondo pajamos (delspinigiai ir savarankiškai dirbančių asmenų, turinčių prievolę deklaruoti pajamas, socialinio draudimo įmokos) ir išlaidos (socialinio draudimo išmokos, kurias teisė gauti įgyjama anksčiau nei asmenys pateikia prašymus jas skirti) pripažįstamos netaikant kaupimo principo, t. y. ne tą laikotarpį, kai jos uždirbamos ar patiriamos, nors tokį pajamų ir išlaidų pripažinimą reglamentuoja VSDF biudžeto sudarymo ir vykdymo taisyklės.

2013 m. taip pat neįvyko sisteminių pakeitimų dėl nuvertėjimo sąnaudų atstatymo operacijų apskaitos. Iki šiol VSDF administravimo įstaigose, apskaitant nuvertėjimo sąnaudų atstatymo operacijas, neišskiriama, už kurį laikotarpį – praėjusį ar einamąjį – šios atstatomos nuvertėjimo sumos buvo apskaičiuotos. Negalėjome įsitikinti, kad 2013 metais nebuvo atgauta praėjusiais

laikotarpiais apskaičiuotų gautinų sumų, kurių nuvertėjimas buvo apskaičiuotas, todėl negalime patvirtinti, kad pajamų ir išlaidų ataskaitoje teisingai nurodytos atgautos į ankstesnių metų išlaidas išskeltos abejotinai atgautinos sumos (pajamos). Dėl tos pačios priežasties neatgautinų ir abejotinai atgautinų sumų išlaidos gali būti nurodytos mažesnės.

Iki 2013-12-31 nebuvo įgyvendinta ir 2011 m. audito ataskaitoje teikta rekomendacija nustatyti detalius fondo biudžeto vykdymo ir finansinių ataskaitų rengimo principus, numatant, kokios lėšos priskiriamos fondui, ir kokios – administruojančių įstaigų veiklai. Nustatėme, kad 2013 m. informacija, susijusi su ilgalaikiu turtu, skirtingose biudžeto vykdymo ataskaitose nurodyta vadovaujantis skirtingais principais. Sudarant 2013 m. VSDF biudžetą ir rengiant šio biudžeto vykdymo (pajamų ir išlaidų bei pinigų įplaukų ir išlaidų) ataskaitas, pinigų sratuose nenurodomos ilgalaikio turto įsigijimui iš ES fondų ar valstybės biudžeto skirtos lėšos, tuo tarpu pajamų ir išlaidų ataskaitoje prie veiklos sąnaudų nurodomos iš šių finansavimo šaltinių įsigyto ilgalaikio turto nusidėvėjimo ir amortizacijos sąnaudos (2013 m. – 2 754,7 tūkst. Lt), kurios atitinkama suma padidina ir einamųjų metų deficitą. Nenustačius detalių fondo biudžeto vykdymo ataskaitų rengimo taisyklių, su turtu susijusios išlaidos pagal jų šaltinius biudžeto vykdymo ataskaitose apskaitomos netaikant vieningų principų. Negalime įvertinti, ar prie veiklos sąnaudų teisingai įtraukta ilgalaikio turto, įsigyto iš ES ir valstybės biudžeto lėšų, nusidėvėjimo ir amortizacijos sąnaudų suma, kai tuo tarpu šio finansavimo šaltinio išlaidos turtui įsigyti nėra nurodomos. Tokiu atveju parodžius visas fondo administravimo įstaigų patirtas nusidėvėjimo sąnaudas, neatskleidžiama visa informacija apie investicijas nudėvėtam turtui atnaujinti, todėl biudžeto vykdymo ataskaitos gali rodyti didesnę nei realus investicijų poreikį.

REKOMENDACIJOS

Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaigos dėl audito metu nustatytų neatitikimų buvo informuotos raštais (žr. 4 priedą). Reikšmingų pastabų turėta dėl Vilniaus skyriaus patikėjimo teise valdomo nekilnojamojo turto naudojimo nesilaikant teisės aktų reikalavimų, kai nesudarius sutarties patalpos buvo perduotos neatlygintinai naudotis privačiai bendrovei. Vykdamas audito metu pateiktas rekomendacijas, nustatyti ir nubausti kalti asmenys, atlyginta fondui padaryta žala.

Atsižvelgę į šioje ataskaitoje išdėstytus dalykus rekomenduojame:

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai:

- Siekiant racionalaus, efektyvaus ir teisės aktų reikalavimus atitinkančio nedarbo socialinio draudimo lėšų naudojimo bei mažesnių deficitinio Valstybinio socialinio draudimo fondo išlaidų:
 - planuojant ateinančių metų VSDF biudžetą, fondo valdybai teikti analize ir detaliais skaičiavimais pagrįstą lėšų, reikalingų užimtumo rėmimo priemonėms finansuoti ir darbo rinkos paslaugoms teikti, poreikį (ataskaitos 1.1 poskyris);
 - užtikrinti, kad nedarbo socialinio draudimo lėšomis finansuojamos išlaidos neviršytų konkrečioms tikslams įstatymu patvirtintų sumų bei surenkamų nedarbo socialinio draudimo įmokų, prioritetą teikiant nedarbo socialinio draudimo išmokų išlaidoms (ataskaitos 1.1 poskyris);
 - užimtumo fondo administravimo išlaidas dengti valstybės biudžeto lėšomis (ataskaitos 1.1 poskyris);
 - svarstyti galimybę didesnę dalį Užimtumo fondo išlaidų finansuoti valstybės biudžeto lėšomis (ataskaitos 1.1 poskyris).
- Siekiant teisėto ir objektyvaus motinystės (tėvystės) pašalpų skyrimo:
 - suderinti visus Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatyme ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu patvirtintuose Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatuose įtvirtintus reikalavimus dėl teisės gauti motinystės (tėvystės) išmoką antraisiais vaiko auginimo metais nebūnant vaiko priežiūros atostogose (ataskaitos 1.2 poskyris);
 - aiškiai apibrėžti visiems apdraustiesiems vienodą motinystės (tėvystės) pašalpos skaičiavimo principą dėl to paties draudžiamąjį įvykių (vaiko gimimo), nustatant vieną teisės į pašalpą datą kompensuojamajam užmokesčiui apskaičiuoti – vaiko gimimo dieną arba dieną po nėštumo ir gimdymo atostogų (ataskaitos 1.2 poskyris).
- Atsižvelgiant į Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetą (atskirą nuo valstybės ir savivaldybių biudžetų), Vyriausybėje, tarpinstituciniuose ar kito lygmens pasitarimuose svarstant nekilnojamojo turto perdavimo centralizuotai valdomo valstybės turto valdytojui klausimus, stengtis užtikrinti fondo intereso iš parduodamo ir išnuomojamo patikėjimo teise valdomo turto gauti pajamų įgyvendinimą (ataskaitos 2.1 poskyris).
- Didesnį dėmesį skirti derinamiems Vyriausybei ir Seimui teikiamų tą patį klausimą reglamentuojančių teisės aktų projektams, užtikrinti, kad nebūtų priimami tarpusavyje nesuderinti teisės aktai, arba imtis priemonių, kad nesuderintos nuostatos būtų tikslinamos (ataskaitos 1.3 poskyris).

Fondo valdybai:

- Siekiant sumažinti fondo administravimo išlaidas:
 - patikslinti fondo administravimo sąnaudų, patiriamų surenkant ir pervedant įmokas į fondus, skaičiavimo metodiką, kad apskaičiuojant kompensavimo dydį būtų įvertinamos visos vykdamas pavestas funkcijas patiriamos sąnaudos (ataskaitos 1.3 poskyris);

- imtis priemonių, kad fondo lėšų apyvartos operacijos, į gavėjų sąskaitas įskaitant pervedamas socialinio draudimo išmokų sumas, visose kredito įstaigose būtų atliekamos nemokamai (ataskaitos 2.2.1 skirsnis);
- sudarant praėjusiais metais nepanaudotų lėšų likučio išlaidų sąmatą, įvertinti tik pinigų principu atitinkamų metų pabaigoje susidariusius nebaigtus vykdyti įsipareigojimus, o likusią sumą gražinti į fondo biudžetą (ataskaitos 2.2.5 skirsnis).
 - Siekiant racionalaus fondo administravimo lėšų naudojimo:
 - užtikrinti, kad būtų atliekami teismo sprendimuose konstatuotų fondo valdybos ir jos teritorinių padalinių padarytų teisės aktų pažeidimų, sukėlusių materialinę žalą, teisės aktuose numatyti tyrimai (ataskaitos 2.2.3 skirsnis);
 - organizuojant viešuosius pirkimus, atidžiau vertinti ir tikslinti tiekėjų pateikiamą informaciją apie jų atitiktą pirkimo sąlygose nustatytiems kvalifikacijos reikalavimams (ataskaitos 2.2.3 skirsnis);
 - užtikrinti, kad viešojo pirkimo būdu sudaromose sutartyse numatomas papildomų ir nenumatytų darbų apmokėjimas atitiktų teisės aktais nustatytus viešųjų pirkimų skaidrumo principus ir kainodaros būdus (ataskaitos 2.2.3 skirsnis);
 - viešojo pirkimo būdu sudaromose sutartyse numatyti aiškią ir skaidrią atsiskaitymo tvarką, užtikrinančią visų pagal sutartį įvykdytų darbų atsekamumą ir atsiskaitymą tik už įvykdytus darbus (ataskaitos 2.2.4 skirsnis);
 - nustatyti, ar kapitalinio remonto Jonavoje sutarties vykdymą prižiūrėjusių fondo valdybos ir Kauno skyriaus darbuotojų veiksmai buvo teisėti, tinkami ir nelėmė sutarties neįvykdymo laiku, taip pat užtikrinti geriau organizuotą tokių sutarčių vykdymo priežiūrą ateityje (ataskaitos 2.2.3 skirsnis).
 - Svarstant su fondo turto disponavimu susijusius klausimus, prioritetą teikti papildomų pajamų į fondą gavimui, nekilnojamojo turto rinkoje paklausiam fondo turtui renkantis palankesnę nei turto perdavimas neatlygintinai alternatyvą (ataskaitos 2.1 poskyris).
 - Siekiant teisingai pateikti duomenis finansinėse ir biudžeto vykdymo ataskaitose ir jų vartotojams suteikti aiškią, neklaidinančią informaciją, inicijuoti VSDF biudžeto sudarymo ir vykdymo taisyklių pakeitimus: detalizuoti ataskaitų sudarymo principus ir jų straipsnių paaiškinimus, kuriais remiantis būtų pateikiama visa informacija apie atitinkamų finansinių metų fondo ir jį administruojančių įstaigų veiklos finansavimo šaltinius ir patirtas išlaidas (ataskaitos 4 skyrius).

Valstybės kontrolierė

Giedrė Švedienė

Auditas atliktas, vykdant 2013-07-25 pavedimą Nr. P-10-5.

Valstybinio audito išvadą ir ataskaitą parengė 1-ojo audito departamento vyriausieji valstybiniai auditoriai: Rasa Domarkienė (audito grupės vadovė, iki 2014-06-26), Vyrmandas Jašmontas, vyresnieji valstybiniai auditoriai Dovilė Abalikštienė (nuo 2014-06-27 audito grupės vadovė), Rūta Grybaitė, Vytenis Žukas, Informacinių sistemų ir infrastruktūros audito departamento Informacinių sistemų audito skyriaus vedėja Živilė Kindurytė

PRIEDAI

Valstybinio audito ataskaitos
„Dėl 2013 metų valstybinio socialinio
draudimo fondo finansinio
(teisėtumo) audito rezultatų“
1 priedas

Teisės aktai

Audito procedūras ir vertinimus dėl lėšų ir turto valdymo, naudojimo ir disponavimo jais teisėtumo atlikome vadovaudamiesi teisės aktais:

Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto vykdymo sritis (pajamos ir išlaidos):

1. Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2013 metų rodiklių patvirtinimo įstatymas;
2. Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymas;
3. Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sandaros įstatymas;
4. Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo pensijų įstatymas;
5. Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymas;
6. Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymas;
7. Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymas ir poįstatyminiai teisės aktai;
8. Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymas;
9. Lietuvos Respublikos pensijų sistemos reformos įstatymas;
10. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-06-14 nutarimas Nr. 647 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sudarymo ir vykdymo taisyklių patvirtinimo“;
11. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994-11-18 nutarimas Nr. 1156 „Dėl Valstybinių socialinio draudimo pensijų skyrimo ir mokėjimo nuostatų patvirtinimo“;
12. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-01-25 nutarimas Nr. 86 „Dėl ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų patvirtinimo“;
13. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-12-24 nutarimas Nr. 1656 „Dėl Nedarbo socialinio draudimo išmokų nuostatų patvirtinimo“;
14. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-03-22 nutarimas Nr. 309 „Dėl nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo išmokų nuostatų patvirtinimo“;

Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo išlaidų sritis:

15. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas ir poįstatyminiai teisės aktai;

16. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas ir poįstatyminiai teisės aktai;
17. Lietuvos Respublikos darbo kodeksas ir poįstatyminiai teisės aktai;
18. Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymas ir poįstatyminiai teisės aktai;
19. Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymas ir poįstatyminiai teisės aktai;
20. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993-07-08 nutarimas Nr. 511 „Dėl Biudžetinių įstaigų ir organizacijų darbuotojų darbo apmokėjimo tvarkos tobulinimo“;

Valstybinio socialinio draudimo fondo turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo sritis:

21. Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas ir poįstatyminiai teisės aktai.

Valstybinio audito ataskaitos
 „Dėl 2013 metų valstybinio socialinio
 draudimo fondo finansinio
 (teisėtumo) audito rezultatų“
 2 priedas

VSDF biudžeto pajamų plano vykdymas ir kitimo tendencijos 2012–2013 m.

Eil. Nr.	Straipsniai	2013 m. įvykdyta, mln. Lt	2013 m. struktūra, proc.	2013 m. patvirtinta, mln. Lt	2013 m. įvykdymo proc.	2012 m. įvykdyta, mln. Lt	2013-2012 m. pokytis, proc.	2012 m. įvykdyta (be PSD), mln. Lt	2013-2012 m. Pokytis % (be PSD)
1	Draudėjų valstybinio socialinio draudimo įmokos	8 362,9	83,7	8 141,1	102,7	8 562,6	-2,3	7 735,7	8,1
2	Apdraustųjų valstybinio socialinio draudimo įmokos	885,9	8,9	862,1	102,8	2 474,2	-64,2	821,0	7,9
3	Savarankiškai dirbančių asmenų valstybinio socialinio draudimo įmokos	182,4	1,8	171,7	106,2	186,7	-2,3	139,2	31,0
4	Valstybinio savanoriškojo socialinio draudimo įmokos	4,6	0,0	1,5	303,2	1,3	250,4	1,3	250,4
5	Delspinigiai, palūkanos ir baudos	5,8	0,1	5,7	102,6	7,4	-21,3	5,7	3,0
6	Asignavimai iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir kitų valstybės piniginių išteklių	497,2	5,0	469,5	105,9	286,7	73,5	286,7	73,5
7	Atgautos į ankstesnių metų išlaidas iškelto abejotinai atgautinos sumos	0,0		0,0		0,0		0,0	
8	Veiklos pajamos ir iš įtraukto į fondo apskaitą turto gaunamos pajamos	56,1	0,6	27,9	200,8	17,1	227,3	17,1	227,3

Eil. Nr.	Straipsniai	2013 m. įvykdyta, mln. Lt	2013 m. struktūra, proc.	2013 m. patvirtinta, mln. Lt	2013 m. įvykdymo proc.	2012 m. įvykdyta, mln. Lt	2013-2012 m. pokytis, proc.	2012 m. Įvykdyta (be PSD), mln. Lt	2013-2012 m. Pokytis % (be PSD)
9	Iki 2012 m. gruodžio 31 d. sveikatos draudimo įmokos iš socialinio draudimo pašalpų	0,0		0,0		76,5	-100,0	0,0	
10	Lėšos už ES institucijų pensijų sistemoje įgytas pensines teises	0,08		0,0		0,4	-80,6	0,4	-80,6
Iš viso:		9 995,0	100,0	9 679,6	103,3	11 612,8	-13,9	9 007,0	11,0

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal fondo valdybos pateiktus duomenis

Valstybinio audito ataskaitos
 „Dėl 2013 metų valstybinio socialinio
 draudimo fondo finansinio
 (teisėtumo) audito rezultatų“
 3 priedas

VSDF biudžeto išlaidų plano vykdymas ir kitimo tendencijos 2012–2013 m.

Eil. Nr.	Straipsniai	2013 m. Įvykdyta, mln. Lt	2013 m. Struktūra %	2013 m. Patvirtinta, mln. Lt	2013 m. Įvykdymo %	2012 m. Įvykdyta, mln. Lt	2013-2012 m. Pokytis %	2012 m. Įvykdyta (be PSD), mln. Lt	2013-2012 m. pokytis % (be PSD)
1	Pensijų socialiniam draudimui	8 164,0	72,7	8 203,5	99,5	8 182,8	-0,2	8 182,8	-0,2
2	Ligos ir motinystės socialiniam draudimui	1 161,6	10,3	1 234,7	94,1	1 271,1	-8,6	1 271,1	-8,6
3	Nedarbo socialiniam draudimui	151,5	1,3	408,0	37,1	304,9	-50,3	304,9	-50,3
3.1	Nedarbo draudimo išmokoms	-16,0	-0,1	240,3	-6,7				
3.2	Užimtumo rėmimo priemonėms	103,0	0,9	99,3	103,7				
3.3	Užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančioms įstaigoms išlaikyti ir darbo rinkos paslaugoms teikti	64,5	0,6	68,4	94,3				
4	Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialiniam draudimui	58,0	0,5	58,8	98,8	53,6	8,2	53,6	8,2
5	Iki 2012 m. gruodžio 31 d. lėšos, pervedamos į Privalomojo sveikatos draudimo fondą	0,0	0,0	0,0	0,0	2 593,3	-100,0	0,0	
6	Lėšos, pervedamos į pensijų fondus	513,5	4,6	507,9	101,1	286,7	79,1	286,7	79,1
7	Neatgautinos ir abejotinai atgautinos sumos	354,7	3,2	50,0	709,5	48,7	627,7	48,7	627,7
8	Veiklos sąnaudos	826,8	7,4	900,3	91,8	729,4	13,3	729,4	13,3
8.1	Fondo administravimo įstaigų finansavimo sąnaudos	229,0	2,0	238,1	96,2	190,9	20,0	190,9	20,0
8.2	Ilgalaikio turto nusidėvėjimas ir amortizacija	16,4	0,1	28,0	58,7	18,7	-11,9	18,7	-11,9
8.3	Kitos fondo veiklos sąnaudos	581,3	5,2	634,2	91,7	519,9	11,8	519,9	11,8
Iš viso:		11 230,2	100,0	11 363,1	98,8	13 470,6	-16,6	10 877,2	3,2

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal fondo valdybos pateiktus duomenis

Valstybinio audito ataskaitos
 „Dėl 2013 metų valstybinio socialinio
 draudimo fondo finansinio
 (teisėtumo) audito rezultatų“
 4 priedas

Raštai Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybai ir pavaldžioms įstaigoms

Eil. Nr.	Įstaiga	Antraštė	Registracijos data	Dokumento numeris
1.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba, Finansų ministerija	Dėl 2014 metų Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto planavimo	2013-10-29	S-(10-3335)-2475
2.	Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Vilniaus skyrius	Dėl audito metu nustatytų dalykų	2014-02-25	S-(10-3335)-658
3.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Dėl audito metu nustatytų dalykų	2014-04-01	S-(10-3335)-1002
4.	Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba	Dėl audito metu nustatytų dalykų	2014-04-01	S-(10-3335)-1003
5.	Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba	Dėl audito metu nustatytų dalykų	2014-07-23	S-(10-3335)-2042
6.	Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Vilniaus skyrius	Dėl audito metu nustatytų dalykų	2014-06-26	S-(10-3335)-1637
7.	Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Kauno skyrius	Dėl audito metu nustatytų dalykų	2014-06-26	S-(10-3335)-1639
8.	Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Utenos skyrius	Dėl audito metu nustatytų dalykų	2014-07-02	S-(10-3335)-1743
9.	Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Klaipėdos skyrius	Dėl audito metu nustatytų dalykų	2014-07-02	S-(10-3335)-1739

Valstybinio audito ataskaitos
 „Dėl 2013 metų valstybinio socialinio
 draudimo fondo finansinio
 (teisėtumo) audito rezultatų“
 5 priedas

Rekomendacijų įgyvendinimo planas

Eil. Nr.	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmas/ Priemonės/ Komentarai	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
1.	Planuojant ateinančių metų VSDF biudžetą, fondo valdybai teikti analize ir detaliais skaičiavimais pagrįstą lėšų, reikalingų užimtumo rėmimo priemonėms finansuoti ir darbo rinkos paslaugoms teikti, poreikį.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	1. Planuojant Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetą, teikti analize ir detaliais skaičiavimais pagrįstą lėšų, reikalingų užimtumo rėmimo priemonėms finansuoti ir darbo rinkos paslaugoms teikti, poreikį. 2. Pakeisti Užimtumo fondo lėšų sąmatos sudarymo ir naudojimo taisykles, numatant sąmatos rengimo terminus, suderintus su Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto rodiklių patvirtinimo įstatymo rengimui nustatytais terminais.	Nuolat 2014 m. III ketv.
2.	Užtikrinti, kad nedarbo socialinio draudimo lėšomis finansuojamos išlaidos neviršytų konkrečioms tikslams įstatymu patvirtintų sumų bei surenkamų nedarbo socialinio draudimo įmokų, prioritetą teikiant nedarbo socialinio draudimo išmokų išlaidoms.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Rengiant Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2015 metų rodiklių patvirtinimo įstatymo projektą, numatyti, kad nedarbo socialinio draudimo išlaidos neviršytų šio draudimo įmokų sumos. Kreiptis į Finansų ministeriją dėl galimybių trūkstamą išlaidų dalį aktyvioms darbo rinkos politikos priemonėms finansuoti iš valstybės biudžeto ar kitų piniginių išteklių.	2014 m. III ketv.
3.	Užimtumo fondo administravimo išlaidas dengti valstybės biudžeto lėšomis.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	1. Kreiptis į Finansų ministeriją dėl Valstybinio socialinio draudimo fondo veiklos sąnaudų, patiriamų surenkant nedarbo socialinio draudimo lėšas ir jas pervedant į Užimtumo fondą, kompensavimo 2013 metams iš valstybės biudžeto ar kitų piniginių išteklių. 2. Parengti teisės aktų projektus dėl Valstybinio	2014 m. III ketv. 2015 m. I ketv.

			socialinio draudimo fondo veiklos sąnaudų, patiriamų surenkant nedarbo socialinio draudimo lėšas ir jas pervedant į Užimtumo fondą, dengimo valstybės biudžeto lėšomis.	
4.	Svarstyti galimybę didesnę dalį Užimtumo fondo išlaidų finansuoti valstybės biudžeto lėšomis.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Kartu su Finansų ministerija spręsti klausimą dėl Užimtumo fondo didesnės dalies išlaidų finansavimo iš valstybės biudžeto.	2014 m. III ketv.
5.	Suderinti visus Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatyme ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu patvirtintuose Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatuose įtvirtintus reikalavimus dėl teisės gauti motinystės (tėvystės) išmoką antraisiais vaiko auginimo metais nebūnant vaiko priežiūros atostogose.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Parengti Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektą, sukonkretinant nuostatas dėl teisės gauti motinystės (tėvystės) pašalpą nesant vaiko priežiūros atostogose, ir pateikti jį Vyriausybei.	2015 m. II ketv.
6.	Aiškiai apibrėžti visiems apdraustiesiems vienodą motinystės (tėvystės) pašalpos skaičiavimo principą dėl to paties draudžiamąjį įvykių (vaiko gimimo), nustatant vieną teisės į pašalpą datą kompensuojamajam užmokesčiui apskaičiuoti – vaiko gimimo dieną arba dieną po nėštumo ir gimdymo atostogų.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Parengti Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektą, numatant vieną teisės į motinystės (tėvystės) pašalpą atsiradimo datą kompensuojamajam uždarbiui apskaičiuoti.	2015 m. II ketv.
7.	Atsižvelgiant į Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetą (atskirą nuo valstybės ir savivaldybių biudžetų), Vyriausybėje, tarpinstituciniuose ar kito lygmens pasitarimuose svarstant nekilnojamojo turto perdavimo centralizuotai valdomo valstybės turto valdytojui klausimus, stengtis užtikrinti fondo intereso iš parduodamo ir išnuomojamo patikėjimo teise valdomo turto gauti pajamų įgyvendinimą.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Įpareigoti Fondo valdybą atlikti Fondo valdybos administruojamų įstaigų patikėjimo teise valdomo nekilnojamojo turto analizę ir pateikti ministerijai inicijuotus sprendimus dėl nekilnojamojo turto perdavimo centralizuotai valdomo valstybės turto valdytojui, užtikrinant pajamų gavimą į Fondo biudžetą.	2015 m. IV ketv.
8.	Didesnį dėmesį skirti derinamiems Vyriausybei ir Seimui teikiamų tą patį klausimą reglamentuojančių teisės aktų projektams, užtikrinti, kad nebūtų priimami tarpusavyje nesuderinti teisės	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Užtikrinti, kad rengiamų teisės aktų projektų, reglamentuojančių tą patį klausimą, nuostatos tarpusavyje būtų suderintos.	Nuolat

	aktai, arba imtis priemonių, kad nesuderintos nuostatos būtų tikslinamos.			
9.	Patikslinti fondo administravimo sąnaudų, patiriamų surenkant ir perdant įmokas į fondus, skaičiavimo metodiką, kad apskaičiuojant kompensavimo dydį būtų įvertinamos visos vykdančios funkcijas patiriamos sąnaudos.	Fondo valdyba	Patikslinti Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos administravimo sąnaudų, patiriamų surenkant ir perdant įmokas į fondus, skaičiavimo metodiką, įvertinant ne tik sąnaudas, tiesiogiai susijusias su įmokų administravimu, bet ir sąnaudas, netiesiogiai susijusias su įmokų surinkimu ir perdimu į fondus.	2014-09-30
10.	Imtis priemonių, kad fondo lėšų apyvartos operacijos, į gavėjų sąskaitas įskaitant perdedamas socialinio draudimo išmokų sumas, visose kredito įstaigose būtų atliekamos nemokamai.	Fondo valdyba	Įdiegti naują paslaugą, kuri užtikrins realiame laike veikiančią automatizuotą sistemą kasdienėms bankinėms operacijoms atlikti labai operatyviai ir patikimai. <u>Komentaras:</u> Fondo valdyba informavo banką, kad 2014 metais planuoja nutraukti 2002-04-05 pasirašytą sutartį ir jau paskelbė technines sąlygas naujos paslaugos pirkimui, kuri užtikrins realiame laike veikiančią automatizuotą sistemą kasdienėms bankinėms operacijoms atlikti labai operatyviai ir patikimai. Nusipirkus ir įdiegus šią paslaugą fondo lėšų apyvartos operacijos visuose bankuose bus atliekamos nemokamai. Iki bus įdiegta ši paslauga, fondo valdyba, privalėdama užtikrinti išmokų mokėjimą, negali atsisakyti sąrašinių pavedimų paslaugos, bet imsis visų priemonių maksimaliai sumažinti paslaugos kainą.	2015-09-30
11.	Sudarant praėjusiais metais nepanaudotų lėšų likučio išlaidų sąmatą, įvertinti tik pinigų principu atitinkamų metų pabaigoje susidariusius nebaigtus vykdyti įsipareigojimus, o likusią sumą grąžinti į fondo biudžetą.	Fondo valdyba	Inicijuoti Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sandaros įstatymo 14 straipsnio 3 dalies pakeitimą.	2014-12-31
12.	Užtikrinti, kad būtų atliekami teismo sprendimuose	Fondo valdyba	Parengti teisės aktuose numatytų tyrimų pagal teismo	2014-09-30

	konstatuotų fondo valdybos ir jos teritorinių padalinių padarytų teisės aktų pažeidimų, sukėlusių materialinę žalą, teisės aktuose numatyti tyrimai.		sprendimus dėl teisės aktų pažeidimų, sukėlusių materialinę žalą VSD, neatlikimo rizikos valdymo priemonės.	
13.	Organizuojant viešuosius pirkimus, atidžiau vertinti ir tikslinti tiekėjų pateikiamą informaciją apie jų atitiktį pirkimo sąlygose nustatytiems kvalifikacijos reikalavimams.	Fondo valdyba	1. Įvertinti fondo valdybos teisės aktų, reglamentuojančių prekių, paslaugų ir darbų viešųjų pirkimų planavimą, organizavimą ir vykdymą, taip pat sutarčių rengimą ir vykdymą, nuostatas, nustatyti, ar būtinas jų pakeitimas ar papildymas, kad būtų užtikrinamas visų pagal sutartį įvykdytų darbų (paslaugų) atsekamumas ir atsiskaitymas tik už įvykdytus darbus (paslaugas). Konstatavus tokią būtinybę – pakeisti (papildyti) atitinkamus teisės aktus, kitu atveju – numatyti kitą atitinkamos rizikos valdymo priemonę.	2014-10-01
14.	Užtikrinti, kad viešojo pirkimo būdu sudaromose sutartyse numatomas papildomų ir nenumatytų darbų apmokėjimas atitiktų teisės aktais nustatytus viešųjų pirkimų skaidrumo principus ir kainodaros būdus.	Fondo valdyba	2. Surengti seminarą (mokymus) specialistams, atsakingiems už viešųjų pirkimų organizavimą, kurio metu aptarti viešųjų pirkimų organizavimo ypatumus, ypatingą dėmesį skiriant tiekėjų pateikiamos informacijos apie jų atitiktį pirkimo sąlygose nustatytiems kvalifikacijos reikalavimams vertinimui, papildomų ir nenumatytų darbų apmokėjimo atitikties teisės aktais nustatytiems viešųjų pirkimų skaidrumo principams ir kainodaros būdams numatymui, atsiskaitymo tvarkos viešojo pirkimo būdu sudaromose sutartyse, kuri užtikrintų visų pagal sutartį įvykdytų darbų atsekamumą ir atsiskaitymą tik už įvykdytus darbus, numatymui.	2014-11-30
15.	Viešojo pirkimo būdu sudaromose sutartyse numatyti aiškią ir skaidrią atsiskaitymo tvarką, užtikrinančią visų pagal sutartį įvykdytų darbų atsekamumą ir atsiskaitymą tik už įvykdytus darbus.	Fondo valdyba		
16.	Nustatyti, ar kapitalinio remonto Jonavoje sutarties vykdymą prižiūrėjusių fondo valdybos ir Kauno skyriaus darbuotojų veiksmai buvo teisėti, tinkami ir nelėmė sutarties neįvykdymo laiku, taip pat užtikrinti geriau organizuotą tokių sutarčių vykdymo priežiūrą ateityje.	Fondo valdyba	Atlikti tarnybinio nusižengimo tyrimus valstybės tarnautojų, dėl kurių galimos kaltės buvo padaryti nurodyti pažeidimai, atžvilgiu. <u>Komentaras:</u> Fondo valdybos direktoriaus 2014 m. liepos 10 d. įsakymu Nr. P-12 sudaryta tyrimo komisija.	2014-09-30

17.	Svarstant su fondo turto disponavimu susijusius klausimus, prioritetą teikti papildomų pajamų į fondą gavimui, nekilnojamojo turto rinkoje paklausiam fondo turtui renkantis palankesnę nei turto perdavimas neatlygintinai alternatyvą.	Fondo valdyba	Organizuoti fondo administravimo įstaigoms nereikalingo nekilnojamojo turto pardavimą per Centralizuotai valdomo valstybės turto valdytoją: 1. Birutės g. 2, Trakuose; 2. Gedimino g. 115C, Kaišiadoryse.	2014-12-15
18.	Siekiant teisingai pateikti duomenis finansinėse ir biudžeto vykdymo ataskaitose ir jų vartotojams suteikti aiškia, neklaidinančią informaciją, inicijuoti VSDF biudžeto sudarymo ir vykdymo taisyklių pakeitimus: detalizuoti ataskaitų sudarymo principus ir jų straipsnių paaiškinimus, kuriais remiantis būtų pateikiama visa informacija apie atitinkamų finansinių metų fondo ir jį administruojančių įstaigų veiklos finansavimo šaltinius ir patirtas išlaidas.	Fondo valdyba	1. Kreiptis į Socialinės apsaugos ir darbo ministeriją dėl trišalės darbo grupės (Finansų ministerijos, Fondo valdybos ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos atstovų) sudarymo, kuri peržiūrėtų VSDF biudžeto sudarymo ir vykdymo taisykles bei jomis reglamentuotas biudžeto vykdymo ataskaitų formas bei turinį. 2. Parengti ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai pateikti siūlymus dėl VSDF biudžeto sudarymo ir vykdymo taisyklių pakeitimų, susijusių su biudžeto vykdymo ataskaitų formų bei turinio reglamentavimu.	2014-09-30 2015-09-30

Atstovas ryšiams, atsakingas už Valstybės kontrolės informavimą apie rekomendacijų įgyvendinimą plane nustatytais terminais:

Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos
prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos
Veiklos planavimo ir pokyčių valdymo skyriaus
vyriausioji specialistė Diana Stankevičienė
tel. (8 5) 275 3365, el. p. Diana.Stankeviciene@sodra.lt